

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LX Nr. 20

KETVIRTADIENIS, SPALIO [OCTOBER] 2, 1980

KAINA 25 c.

KASDIEN

GRAŽŪS RECEPTAI, BET... MAŠINISTŲ PROFSĄJUNGA BEREIKALINGAS BŪKŠTAVIMAS PADĖKIME VAJININKAMS

Faktas yra faktas, kad JAV ekonomikos perspektyvos yra tamsios. Infliacija, nedarbas jau chroniškos negerovės. Todėl nė truputį nenuostabu, kad kaip demokratų Carterio, taip respublikonų Reagano rinkiminės kampanijos kalbose pagrindinėmis temomis yra krašto ekonomika.

Vieno ir antro receptai krašto ekonomikos negerovėms pašalinti, yra gražūs, bet nei vienas, nei antras neprasitaria nė žodeliu, kad krašto ekonomiką varo nuo koto didieji korporacijų interesai.

Kol jų interesai nebus paimti už pakarpos, nei nedarbas, nei infliacija, nei kitos negerovės iš krašto ekonomikos kūno nebus pašalintos.

• • •

Mašinistų profsąjungai (IAM) galima sakyti didelis bravo. Per suvažiavimą Cincinnati mieste pasirodė, kad tai pažangiausia profsąjunga Amerikoje. Apie 2,500 delegatų, atstovaujantys beveik milijonui profsąjungos narių, vieningai suabejojo demokratų partija ir pasisakė, jog Amerikoje reikia trečios politinės partijos, kuri atstovautų darbo liaudies reikalus, o ne tūpčių prieš korporacijas.

Mašinistai taipgi pasisakė už "detentę", už ginklų mažinimą, už visuotiną taiką pasaulyje. Piktai kritikavo AFL-CIO profsąjungų biurokratus už nuolankumą valdančiajai klasei.

• • •

Kapitalistinių nuotaukų ekonomistai ir mokslininkai sunerimę dėl pasaulyje žmonių daugėjimo. Jų apskaičiavimu, netrukus pasaulio gyventojams pritruks duonos. Romoje vykusioje pasaulio didžiųjų miestų merų konferencijoje irgi apie tai buvo plačiai diskutuota.

Tai buvo tuščias burnų aušinimas. Žinoma, kapitalistinės gamybos sąlygomis gali pritrūkti duonos, dabar irgi jau daugeliui trūksta, ypač daugnacionalinių korporacijų nualintose neišsivysčiusiose šalyse.

Socialistinių nuotaukų ekonomistai ir mokslininkai apie pristigimą žmonijai duonos nekalba. Apskaičiuota, kad vien Amazonės baseinas gali išmaitinti visą pasaulio žmoniją. Bet reikia kitokios santvarkos. Santvarkos žmonių labui, o ne kapitalui.

• • •

Pats agrikultūros departamentas skelbia, kad iki galo metų šiemet per metus maisto produktai pabrangs iki 13, o gal ir iki 15 procentų. Kad maisto produktai

Šiauliai turės Kauno politechnikos vakarinį fakultetą

Pergalės
paminklas
Šiauliuose

Šiauliai ir jų svečiai jau spėjo įsidėmėti: Vilniaus gatvėje kylančius grakščius rūmus. Prieš pustrėčių metų čia pradėta Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto Šiaulių vakarinio fakulteto statyba.

Šuoliais brangės, pateisinama tuo, jog dėl klimatinų sąlygų šiemet kukurūzų derlius bus perpus mažesnis, negu buvo laukta.

Na, o kaip su agrobiznio ir didžiųjų supermarketų pelnais, ar jie mažės? Ne. Vartotojai tuštins savo kišenes dėl to, kad šiemet žemės ūkio kultūroms buvo blogos klimatinės sąlygos, ir dėl to, kad anų pelnai nemažėtų.

• • •

Šiomis dienomis Bulgarijos sostinėje Sofijoje suauktas Pasaulinės taikos tarybos forumas parodė, kad žmonija budi taikos sargyboje, darys viską, kad pasaulinio karo organizatoriai jo nesukeltų.

Forume dalyvavo iš 165 šalių virš 1,500 delegatų, jų tarpe ir JAV apie 50 taikos šalininkų delegatų, žymių politikų kaip Berkeley, Cal., meras Gus Newport ir kiti. Delegacijos sudėtyje buvo ir šiaip visuomenininkų bei profsąjungų darbuotojų. Pasauliui tarė žodį, kad Amerikos liaudis už taiką.

• • •

Kalbant apie savus reikalus, jau buvo skelbta, bet dar norisi pakartoti, kad jau vyksta laikraščio "Vilnius" vėjus prenumeratom atnaujinti. Mieli skaitytojai, įsidėkite tai į galvą.

Vajininkai jau pradeda dirbti. Padėkime jiems. Priekime patys prie jų ir atsinaujinkime prenumeratas. Nepamirškime, kad reikia ir naujų skaitytojų užpildyti vietoms tu, kurie išsiskyrė iš mūsų ir nebeįsijungė.

Vajininkų darbo pirmųjų kregždžių dar neturime, bet laukiame, netrukus pradės pasirodyti.

S. J. Jokubka

Statybinė—montavimo dalis beveik užbaigta, netrukus prasidės vidaus apdailos darbai. Įdomu, kokie bus jie, naujieji mokomieji korpusai?

Naujo statinio projekto autorius—architektas V. Bujauskas, vyriausiasis inžinierius—J. Žukas. Rūmai skirti aštuoniems šimtams studentų. Naudingo ploto—net 6,768 kvadratiniai metrai. Du trečdalius jo užims laboratorijos, kurias ruošiamasi įrengti pagal paskutinį technikos žodį. Kai kuriuos laboratorinių darbų stendus gamino patys diplomantai. Įspūdinga moderni 220 vietų amfiteatrinė auditorija, kabinetai, braižyklos. Bus nepalyginamai solidesnė materialinė bazė moksliniam darbui. Išvaizdas žada būti ir interjeras—jam projektą paruošė Valstybinio dailės instituto Kauno fakultetas.

Šiauliams Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto vakarinis fakultetas—didžiulė paguoda. Iš pustrėčio tūkstančio miesto inžinierių būrio 993 paruošti čia. Jei prieš dvidešimtmetį fakultetas neturėjo nė vieno etatinio dėstytojo ir jame buvo ruošiami tik poros specialybių inžinieriai, tai dabar šios aukštosios mokyklos filialas neatpažįstamas. 750 studentų, 32 dėstytojai, tarp jų 13 mokslų kandidatų, keturios specialybės—tai toli gražu nepilna vizitinė kortelė. Ne vienai miesto įmonei sėkmingai vadovauja buvę fakulteto auklėtiniai: "Ventos" baldų susivienijime—L. Stankus, "Mechanikoje"—V. Volkovas, "Vairo" dviračių ir variklių gamykloje—J. Bronušas ir kiti. Buvę kiti studentai dabar inžinieriai—mechanikai, statybininkai, elektrikai ir radistai labai pagyvina savo miesto gamybinių gyvenimą. Moksliniu-tiriamuoju darbu vis labiau garsėja fakulteto dėstytojai. Doc. Kęstutis Kriščiūnas su grupe jaunų mokslininkų, tiriančių akies judesių matavimą, savo įrenginius gamino netgi Maskvos M. Lomonosovo universitetui. Sėkmingai automatinį registratorių srityje dirba technikos kandidatas, komjaunimo premijos laurea-

tas Algis Laurutis. Staklių gamykloje kokybės valdymo sistema per šį penkmetį sukūrė doc. Juozo Rimkaus vadovaujami mokslininkai. Šį mėnesį Gelžbetoninių konstrukcijų gamykloje darbą baigia statybos katedros dėstytojai, vadovaujami docento Ipolito Židonio. Jie tyrė konstrukcijų kokybę ir pagal bandymų duomenis davė savas rekomendacijas. Dar kita grupė dėstytojų tiria darbo sąlygas ir jo apsaugos klausimus Tarybų Lietuvos 40-mečio televizorių gamykloje, Pieno kombinate, "Vaire", Staklių gamykloje ir kitur.

Tačiau pagrindinė fakulteto "duona", žinoma, yra kadrai miesto pramonei ir statybinėms organizacijoms.

Socialiniu požiūriu vakariniai fakultetai labai svarbūs. Į juos ateina darbininkai, o išauga iki vadovų. Taipgi įdomu pastebėti, jog studentai kasmet jaunėja—pagrindinis kontingentas dabar jau 20-25 metai. Dauguma jauni komunistai, energingi žmonės. Maždaug ketvirtadalis stojančiųjų—K. Didžiulio politechnikumo auklėtiniai.

TRUMPAI

— Grupė pasaulinio masto bankų, kurių daugumos centrai Amerikoje, padėti Bolivijos militariniam režimui, susitarė nereikalauti iš Bolivijos užsienio skolų iki 1981 metų. Kitaip, šiemet Bolivija turėjo jiems atiduoti \$160 milijonų skolos.

— Nacionalinė negrų asociacija sako, jog negrų jaunimas dėl nedarbo puola desperacijon. Girdi, kai kuriuose šalies rajonuose jų tarpe nedarbas jau virš 50 procentų.

— Pasaulinė profsąjungų federacija kreipiasi į visas pasaulyje profsąjungas, kad remtų Korėjos darbo liaudį, siekiančią abiejų Korėjų suvienijimo. Už Korėjos padalinimą kaltina JAV.

VILNIS

Lithuanian Peoples Bi-weekly

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50; Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00, 6 months \$8.00; foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

3116 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois

Ne tik Amerikoje, o ir visur kapitalo šalyse

Ne tik čia pas mus Amerikoje, o ir visame kapitalistiniame pasaulyje recesija nėra juokai. Visur vyksta ekonominis atoslūgis. Pramonės apyvimas mažėja ir Anglijoje, ir Vakarų Vokietijoje ir kitose Vakarų Europos šalyse. Ypač kapitalizmo apologetus gąsdina be perstojo kylantis nedarbas. Oficialūs politikai labai gerai žino, kad bedarbių armijos lemia politinį stabilumą. Pasipiktinę nedarbu bedarbiai demonstruoja, kelia nerimą, už valdžias, sukėlusias nedarbą, nebalsuoja.

Didžiosiose kapitalo šalyse, susiorganizavusiose į Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), kaip praneša iš Londono laikraščio "Daily World" korespondentas William Pomeroy, nedarbas pasiekė tokį lygį, kokio nebuvo nuo 1930 metų. Tos organizacijos šalyse liepos mėnesį jau buvo apie 20 milijonų bedarbių. Be to, pranašaujama, kad 1981 metų pradžioje be darbo žmonių skaičius pasieks 23 milijonus.

Ypač sparčiai nedarbas didėja Anglijoje. Nors buvo pranašauta, kad Anglijoje tik šių metų pabaigoje bedarbių armija iškilis iki 2 milijonų žmonių, bet kaip pasirodo, bus daug daugiau, nes liepos mėnesį jau buvo užregistruota be darbo 1.9 milijono žmonių. O metų pabaiga dar toli.

Europos bendros rinkos sąjungos šalyse nedarbo lygis 9 procentai. Labiausia nedarbo paliesta nedidelė Belgija. Joje nedarbo lygis 12 procentų. Belgijos bedarbių armiją sudaro 307,000 be darbo žmonių. Ir kaip neseniai Belgijos ekonomikos ministras Willy Glaes išpėjo, kad po penkerių metų šis bedarbių skaičius padvigubės, kai į darbo rinką pradės ateiti gimusieji belgai 1960-tajame dešimtmetyje.

Olandijoje liepos mėnesį bedarbių buvo 250,000, ko nėra buvę nuo pat II Pasaulinio karo pabaigos. O valdžia profsąjungų konfederacijai buvo užtikrinusi, kad šiemet bedarbių armijoj nebus daugiau kaip 150,000 žmonių. Profsąjungos kelia triukšmą, kad ką nors darytų tokio nedarbo sumažinimui.

Ispanijoje darbo neturi 1.43 milijono žmonių, o tai yra 9.5 procento dirbamosios jėgos. Airijoje nedarbo lygis 9 proc., arba 103,000 bedarbių. Kaip žinia, Airijoje nedarbas politikoje lošia gana svarbią rolę. Buvęs premjeras Jack Lynch yra pasakęs, jeigu valdžia leidžia bedarbių armijai iškilti iki 100,000 žmonių, tokia valdžia neturi būti perrinkta.

Vakarų Europos politikieriams didelį susirūpinimą kelia nedarbas jaunimo tarpe. Girdi, bedarbiai jaunuoliai kelia socialinę netvarką, vandalizmą, kriminalinius nusikaltimus, o suorganizuoti gali būti didelė jėga, nukreipta prieš valdžią ir netgi prieš socialinę santvarką.

Didžiųjų šalių organizacijos (OECD) šalyse jaunimo tarpe nedarbo lygis 20 procentų. Šalyse, kuriose praktikuojama rasinė diskriminacija, kaip Anglijoje, jaunimo tarpe nedarbo lygis net 50 procentų.

Kapitalizmo analitikai sako, jog visa tai nieko gero nežada Vakarų Europos kapitalizmui, o tik didelių bėdų netolimoje ateityje.

Kubiečiai Amerikoje nerado, ko tikėjosi

Nuo pat Spalio socialistinės revoliucijos Rusijoje reakcinės jėgos iki pat šių dienų per savo propagandos gramafonus be berstojo groja plokšte, kad iš socialistinių šalių išbėgtų visi žmonės, jei tik juos leistų laisvai išvykti į kapitalistines šalis. Politiniai sąmoningai žmonijai ši "muzika" jau įkyrėjo iki kaulo smegenų. Ypač vis daugiau žmonių jos nebenori klausytis, kai dabar tarp socialistinio ir kapitalistinio pasaulių žmonių kontaktai vis labiau vystosi, turizmas plečiasi. Nuvažiavę pamato, kad ten visiškai kitaip yra, negu kaip girdi reakcinių jėgų propagandos gramafonuose. O iš ten atvykę pasisvečiuoti i kapitalistinį pasaulį pamato, kad kapitalistiniame pasaulyje žmonių gyvenimas nėra rožėmis klotas, kaip kad girdi per Laisvės, Vatikano ir kitas reakcinių radijų laidas.

Neseniai prez. Carteriui šovė į galvą "irodyti" ne žodžiais, bet faktais, jog ištis iš socialistinių šalių žmonės nori išbėgti. Kubiečiams, laukusiems ilgus metus Amerikos vizų legaliai atvykti į šią šalį pas savo gimines, atidarė duris laisvai įvažiuoti į Ameriką per Floridą. Su šiais ir kiti emė veržtis. Na, žvejai su savo laivais ir jachtų savininkai per trumpą laiką jų prigabeno virš šimto tūkstančių. Nežiūrint kad Amerikoje daugmilijoninė bedarbių armija, dešimtys ir dešimtys tūkstančių žmonių reikia šelpti socialinio aprūpinimo pašalpomis ir maisto talonais, prez. Carteris juos pasitiko išskėstomis rankomis.

Ir kas iš prez. Carterio šio užmojo gavosi? Sovė kaip sena muškietė per antrą galą tiesiai į reakcinių propagandos gramafonų plokštelę. Viena, visas svietas pamatė, kad iš socialistinių šalių leistina legaliai išvažiuoti, jeigu yra šalis, kuri juos priima. Antra—ne visiems net ir turtingiausioje pasaulyje šalyje Amerikoje gyvenimas rožėmis klotas.

2

DIENOS TEMOMIS

IŠ MAŠINISTŲ SUVAŽIAVIMO

Cincinnati, Ohio, mieste neseniai įvyko mašinistų profsąjungos suvažiavimas. Tai buvo nepaprastas suvažiavimas politinio sąmoningumo atžvilgiu. Reakcinėms ir makartistinėms nuotaikoms suvažiavime vietos nebuvo.

Delegatai, atstovaujantys beveik milijoną profsąjungos narių, vieninai pasisakė iš profsąjungos konstitucijos išbraukti antikomunistinį punktą, pagal kurį iki šiol profsąjungoje buvo draudžiama komunistams užimti vadovaujamas bei atsakingas vietas.

Su profsąjungos prezidento William Winspinger pritarimu delegatai taipgi vieninai pasmerkė kaip respublikonų, taip demokratų partijas kaip nepriimtinas darbininkams ir pasisakė už rėmimą sąjudžių įkūrimui politinės partijos, kuri būtų darbo žmonių partija.

MEDIKAI PRIEŠ IŠLAIDAS KARUI

Medikai bei sveikatos profesionalai darbuotojai per savo asociacijos laikraštį "Journal of Public Health" stipriai pasisakė prieš išlaidas karui. Rugsėjo laidoje žurnale skirta net 15 puslapių, kuriuose juodu ant balto įrodo, kokią žalą daro tautos sveikatos apsaugai bilijoninės karo išlaidos.

Laikraštyje straipsniai John Hopkins medicinos mokyklos, Columbia universiteto ir Massachusetts universiteto medicinos mokyklos profesorių sako, jog tai baisus dalykas, kai administracija turi bilijonus dolerių kariniams reikams, o sveikatos apsaugai tenezėria tik biudžeto trupinius.

John Hopkins universiteto profesorius Vincente Navaro savo straipsnyje storai pabrėžia, kad sveikatos apsaugos darbuotojų pareiga turi būti pabudinti visuomenę, kokia beprotybė yra JAV karinė politika, kai sveikatos apsauga nustumta į antrą vietą.

MILIJONIERIAI DYGSTA, KAIP GRYBAI PO LIETAUS

Kai nedarbo ir infliacijos metu darbo liaudis biednėja, kai vis daugiau žmonių vos besuveda savo šeimos biudžeto galus ir skurdžių armija didėja, turčių klasėje viskas vyksta atbulai. Ten milijonieriai dygsta, kaip grybai po lietaus.

Paimkime kad ir Illinois valstiją, kuri užima trečią vietą milijonierių skaičiumi. Kaip apskaičiuoja Niu-jorko U. S. Trust kompanija, nuo 1979 metų iki 1980 milijonierių skaičius Illinois valstijoje padidėjo 14 procentų, iki 35,545. Vadinasi, kiekvienas 1,000 Illinois gyventojų turi po 3.12 milijonierių. Kitose valstijose tas pats. Idaho valstijoje kiekvienam tūkstančiui gyventojų

Neradę Amerikoje laisvės ir gyvenimo, kokį tikėjosi rasti, uždaryti pereinamoje stovyklose kubiečiai emė bruzdėti, kelti riaušes. Jų nuraminimui netgi teko kviestis nacionalinės gvardijos kareivius. Tūkstančiai prisiėjo Vašingtono valdžiai šelpti socialinio aprūpinimo pašalpomis bei maisto talonais, nes daugelio įdarbinti nėra kur. Nusivylusieji amerikietišku gyvenimu ir nerasdami kelio atgal į Kubą, ipuolę desperacijon, jau net keli, nepaisydami kas bus, pasigrobė lėktuvus sugrįžti tėviškėn. Įdarbinti nepakelia darbo sąlygų ir išnaudojimo. Bėga kitur ieškoti darbo. Girdėti atsitikimų kad su savininkais susipeša. Kalifornijoje vienas netgi panaudojo prieš savininką peilį. Daug savininkų kubiečių nesamdo.

Be komentarų—amerikiečiai jau mato, kiek prez. Carteris su priimtais išskėstomis rankomis kubiečiais sau ir kitiems pridare bėdų. Tačiau reakcinių propagandos gramafonų plokštelė tyli apie kubiečius, neradusius Amerikoje to, ko tikėjosi rasti.

jau priklauso net 24 milijonieriai. Tai faktas, kad kai kam infliacija ir nedarbas eina į naudą, tik ne darbininkui, teturinčiam parduoti savo darbo rankas.

NAUDOS BUS TIK DIDIESIEMS

Kaip respublikonų Reaganas, taip demokratų Carteris muša į tašką, jog reikia suaktyvinti šalies ūkis, kad visa Amerika dirbtų. Skamba labai gražiai, bet kaip tai padaryti, kai kapitalistinė gamyba priėjusi liepto galą, nė vilkai nežino.

Carteris sako, reikės "re-industrializuoti" pramonę. Vadinasi, didžiosioms kompanijoms sumažinti mokesčius ir padėti bilijonais dol. Pagal U. S. Steel kompanijos pirmininką David M. Roderick, plieno pramonei reikia naujo kapitalo apie \$7 bilijonų, kad pramonę pastačius ant kojų. Kitoms pramonės šakoms, gal ne tiek daug, bet irgi reikia.

Ir nauda kokia? Carteris sako, bus milijonas naujų darbų. O kur dėtis kiti milijonai bedarbių, prez. Carteris tyli.

Turint galvoje, kiek per metus priauga naujų darbininkų, bilijonais pramonę statant ant kojų, nedarbas nesumažės. Nauda tebus fabrikantams.

APIE PAŽADĄ SUMAŽINTI MOKESČIUS

Kaip rašo laikraštis "Washington Post", sumažinus pajamų mokesčius kaip rekomenduoja prez. Carteris, didysis biznis pirmaisiais metais laimėtų \$9 bilijonus, o 1982 metais \$16 bilijonų. Tu tarpu alginiai mokesčių mokėtojai pirmaisiais metais telaimėtų \$4.9 bilijono, o 1982 metais \$5.9 bil.

TRUMPAI

— Indijos vyriausybė išpėjo maistų Kiniją, kad liautųsi dariusi provokacinius išpuolius Indijos pasienyje.

— Ekonomistas Henry Kaufman sako, jog recesija ši mėnesį pasieks dugną, bet krašto ūkiui iš jos atsigausti truks mažiausia metai.

— Prez. Carteris, kalbėdamas žydų organizacijai B'nai B'rith, prizadėjo, jeigu laimės prezidentinius rinkimus, politikos Izraelio atžvilgiu nekeis, kaip rėmė Izraelį, taip ir rems.

— Norvegija sutiko, kad JAV Norvegijoje gali turėti ginklų arsenalus marinams, kuriems gali būti reikalingi karo atveju su TSRS.

— Britanijos vidaus reikalų sekretorius deportavo 44 iraniečius už tai, kad jie šturmavo JAV ambasadą Londone.

Vilnis, 1980 spalio 2

Nikaragvos revoliucija išlaikė pirmųjų metų egzaminą

Praėjo vieneri metai, kai Nikaragvos patriotai, susitelkę apie Sandino nacionalinio išsivadavimo frontą, po daugelio aukų pareikalavusių kovų pagaliau nuvertė kruvinąjį diktatorių Somosą.

Mačiusieji tų dienų Nikaragvą tikina: visa šalis buvo vieni griuvėsiai, liaudies valdžiai viską reikėjo pradėti, kaip sako, ant pliko lauko. O šiaandien? Nežiūrint visų sunkumų praėjusieji dvylika mėnesių atnešė reikšmingų permainų, ko vargiai kas laukė.

Dabar Nikaragvoje valstybės rankose jau ketvirtis krašto pramonės. Valstybė kontroliuoja 70 procentų statybos darbų, 60 procentų transporto, 30 procentų vidaus prekybos. Valstybinio sektoriaus dalis šių metų pabaigoje sudarys daugiau nei 40 procentų. Tai jau nemaža ekonominė paspartis sandinistų politinei valdžiai.

Nikaragva—žemės ūkio šalis. Tad žemė—visų turtų turtas. Dabar ji tū, kurie ją dirba. Valstybės nuosavybėn paimta daugiau kaip du tūkstančiai dvarų—875 tūkstančiai hektarų. Nusavintose žemėse jau surkurta apie šešiasdešimt stambių agroparamoninių kompleksų. Arimų kaimynystėje išaugo žemės ūkio produktų perdėbimo imonės.

Kuriami ir valstiečių kooperatyvai. Jiems perduodamos visų pirma Somozos ir jo bendrininkų dvarų dirvnuojuančios žemės. Į kooperatyvus stoja ne tik bežemiai, bet ir mažažemiai, noriai perduodantys savo sklypus kooperatyvui. Nikaragvos valstiečiai, sako apžvalgininkai, greitai pamėgė dirbti kolektyviai, suvokia kolektyvinio darbo pranašumą.

Vyriausybės žinioje dar ne kas (pabėgęs diktatoriui Somozai, valstybės kasoje tebuvo 3 milijonai dolerių, o užsienio skolos—1,641 milijonas). Vis dėlto net 62 procentai valstybės biudžeto skiriama butų statybai, švietimui ir sveikatos apsaugai. Numatyta sumažinti pragyvenimo brangimą nuo 60 iki 19 procentų. Tuo tikslu nustatytos tvirtos kainos pagrindiniams maisto produktams. Revoliucinė valdžia griežtai žiūri, kad jos nebūtų didinamos.

Somozų viešpatavimo metais sveikatos apsauga krašte buvo siaubingai apleista. Iš kiekvieno tūkstančio naujagimių mirdavo iki dviejų šimtų. Šalyje siautė distrofiija, maliarija, tuberkulozė, skrandžio ligos. Sveikatos apsaugos tarnyba teįstengė suteikti šokią tokią medicininę pagalbą ne daugiau kaip trečdaliui gyventojų. Dabar medicinos pagalba jau prieinama dviem trečdaliams gyventojų. Gydytojų yra ir tolimiausiuose užkampiuose. Pradedama organizuotai gydyti nuo profesinių susirgimų. Sukurta 40 sveikatos centrų, pastatyta naujų ligoninių, atstatytos Somozos kareivių sugriautosios ligoninės.

Kietas riešutas revoliucinei valdžiai įtraukti į šalies atgimimo procesą privatųjį ekonomikos sektorių, visų pirma žemės ūkyje, šiaandien dar duodantį 75 procentus valiutos iplaukų. Situacija tokia, Vadinamasis Somozų klanas engė ne tik darbo žmones, bet ir jam nepriklausančius savininkus. Didelė dalis jų ėjo kartu su sandinistais, bet rūpėjo jiems ne darbo žmonių reikalai, o atgauti kruvinąjį diktatoriaus iš jų atimtą politinę valdžią.

Vilnis, 1980 spalio 2

Dabar, kai sandinistai pradėjo praktiškai įgyvendinti savo socialinę programą—pakeisti visuomenės charakterį, sukurti visuomenę, kuri tarnautų darbo žmonėms, savininkai traukiasi atgal.

Iš pradžių turčiai laikėsi neutraliai, vildamiesi, kad revoliucinė valdžia nesusidoros su suirute, ir krašto ekonomika pateks į jų rankas. Revoliucinių pertvarkymų priešininkai suaktyvėjo po to, kai pamatė, kad sandinistai lygiai taip pat stiprūs ir kariškai, ir politiškai, sugeba patraukti žmones ir ekonominiams uždaviniams spręsti.

Nikaragvos priešų veiksmuose jaučiama Vašingtono politikierių ranka. Visiškai neseniai JAV pasiuntinys Managvoje beveik atvirai ragino vietinius verslininkus varyti prieš sandinistus ardomąją veiklą. Kaip atvirą kišimąsi į suverenios šalies vidaus reikalus Nikaragvos patriotai įvertino Vašingtono pasiūlymą suteikti 75 milijonų dolerių paskolą, jei 60 proc. jos bus skirta privačiam sektoriui.

Užsienio imperialistų ir vietinių liaudies priešų provokacijos nesiliauja. Bet sandinistų nervai, tvirtina apžvalgininkai, tvirti. Pasitikėjimas savo jėgomis, liaudies masių parama būdingi sandinistų vadovams. Telkti darbo žmones revoliucijos iškovojimams ginti nuoširdžiai padeda sandinistų jaunimo organizacija, Luisos Amanda Espinosa Nikaragvos moterų asociacija, tarpprofsąjunginė komisija. Pastaroji, be kita ko, atlieka didelį darbą profsąjungoms suvienyti—sukurti Nikaragvos darbo žmonių vieningą profsąjungų centrą. Neįkainojamą indėlį inesa ir liaudies švietėjų armijos kariai. Jie pasiekia atokiausius kaimus, mokydami Nikaragvos valstiečius rašto, skleidami sandinistų politines ir socialines idėjas.

O nuo ginkluotų kontrrevoliucijos išpuolių patikimai gina nuožmiuose mūšiuose prieš Somosos nacionalinę gvardiją užgrūdinta Nikaragvos revoliucinė armija ir valstybės saugumo pajėgos.

Revoliucija išlaikė naujos Nikaragvos kūrimo pirmųjų metų egzaminą. jkb

Portugalijos "ardinas" ir kiti

Kasdien nuo ankstaus ryto Lisabonoje prie spaustuvių ir laikraščių skirstymo punktų būriuojasi vaikai. Anksčiau ateisi—anksčiau gausi savo "porciją". Vienas ryšulys ant nugaros, kitas ant krūtinės, trečias ant galvos—ir bėgte į savo rajoną. Kuo greičiau judėsi, tuo daugiau laikraščių parduosi. Todėl kiekvieną rytą skirstymo punktuose peštynės. Du—trys šimtai nekantrių vaikų ir paauglių, stumdami vieni kitus, lipa per galvas. Nėra jokios diskriminacijos. Gali pardavinėti laikraščius ir aštuoneerių metų berniukštis, vienodas "teises" su juo turi seniai, moterys, invalidai. Galima imti į pagalbą broliuką ar sesutę.

Užsienio turistai nepraeina pro šalį mažųjų "ardinas"—taip vadinami Portugalijoje laikraščių parduotojai. "Ak, koks šaunuolis!"—prieš fotoaparato objektyvą ponitūtė glosto susivėlusią berniuko galvą, dėl viso pikto stipriau spausdama savo rankinuką.

"Ardinas": didelės akys sulysusiame veidelyje, padėvėtas tėvo

Žmonija nenori termobranduolinio karo

Platų atgarsį šiomet rado Pasaulinės Taikos Tarybos iniciatyva paskelbta veiksmy už branduolinio ginklo uždraudimą ir solidarumo su atominio bombardavimo aukomis savaitė. Savaitės pradžia—rugpjūčio 6 diena—sutapo su žmonija sukrėtusio įvykio 35-mečiu. Amerikos kariauna paskutinėmis antrojo pasaulinio karo dienomis, neatsižvelgdama į tai, kad nebėra jokio reikalo, išbandė naują ginklą—atomines bombas. Buvo sugriauti du Japonijos miestai—Hirošima ir Nagasakis. Nuo atominio sprogo žuvo šimtai tūkstančių japonų. Tūkstančiai žmonių susirgo nepagydoma spinduline liga ir mirė pačiame jėgų žydėjime arba dar vaikystėje. Bombardavimų žala tebeatsiliepia žmonių sveikatai ir šiaandien.

Vašingtono politikieriai atominiu bombardavimu manė įbauginsią visą žmoniją. Amerika norėjo diktuoti pasauliui savo valią. 1946 metais pateiktas Tarybų Sąjungos pasiūlymas uždrausti atominį ginklą ir sunaikinti visas jo atsargas Vakarų propagandos buvo sutiktas kaip amerikietiškos galybės pripažinimas. 1949 metais sužlugdžiusi Vašingtono atominę monopoliją, Tarybų Sąjunga dar kartą patvirtino—šiuo kartu lygiais pagrindais—savo ketinimą išgelbėti žmoniją nuo atominio karo pavojaus. Užtuot blaiviai įvertinę padėtį, Vašingtonas sukėlė atominio ginklavimosi varžybas, kurios pasiekė didelį mastą. Žmonija ryžtingai stojo į kovą prieš branduolinio karo grėsmę.

Platus Pasaulinės Taikos Tarybos organizuotas veiksmy už branduolinio ginklo uždraudimą ir solidarumo su atominio bombardavimo aukomis savaitės užmojis rodo didelį žmonijos susirūpinimą, kad Amerika iki šiol nedaro išvadų iš istorijos pamokų. Jungtinės Valstijos dar neratifikavo Sutarties dėl strateginės puolamosios ginkluotės apribojimo—SALT-2 Vakarai neparemia taikingų Tarybų Sąjungos ir kitų socialistinių šalių iniciatyvų sukurti nebranduolines zonas, susitarti, kad nė viena valstybė nešims branduolinio ginklo pirmoji. NATO valstybės veržiasi "modernizuoti" savo branduolinę-raketinę ginkluotę naujomis amerikietiško-

mis vidutinio nuotolio veikimo raketomis. Kai kurios iš jų siekia "savo" neutroninio ginklo. JAV brandina labai pavojingus naujos atominės strategijos planus.

Prieš dešimt metų įsigaliojo tarptautinė sutartis dėl branduolinio ginklo neplatavimo. Tai didelis Tarybų Sąjungos, kitų šalių indėlis į taikos išsaugojimą. Sveikindamas Branduolinio ginklo neplatavimo sutarties dalyvių atstovus, kurie neseniai buvo susirinkę į konferenciją Sutarties poveikiui apsvarstyti, Tarybų Sąjungos Komunistų partijos ir valstybės vadovas Leonidas Brežnevas rašė: "Tarybų Sąjunga laiko reikalinga—ypač dabartinėmis sąlygomis—realizuoti sutarties nuostatus, liečiančius efektyvias priemones branduolinio ginklavimosi varžyboms nutraukti ir nusi-ginklavimui užtikrinti. Mūsų pasiūlymai nutraukti branduolinio ginklo gamybą ir likviduoti šį ginklą, visiškai uždrausti tokio ginklo bandymus ir kiti yra gerai žinomi. Mes kuo atkakliausiai toliau sieksime, kad jie būtų kuo greičiausiai įgyventinti". Tarybų Sąjungos nuomonė yra tokia, kad Sutartis dėl branduolinio ginklo neplatavimo tarnauja tiek didelių, tiek mažų, tiek turinčių branduolinį ginklą, tiek neturinčių jo, tiek išsivysčiusių, tiek besivystančių valstybių interesams. Žodžiu, tarnauja visos žmonijos kovos tikslui—išsaugoti taiką ir išvengti branduolinio karo.

Apolinaras Sinkevičius

problema dešimtyje Pietų Europos, Lotynų Amerikos, Afrikos ir Azijos šalių ir padarė siaubą keliančias išvadas.

Kolumbijoje dirba 3 milijonai vaikų. Dalis netgi druskos ir akmens kasyklose. Taivano žaislų fabrikuose pagrindinė darbo jėga—vaikai nuo 12 iki 15 metų. Hongkongo kišeninių kalkuliatorių montavimo dirbtuvėse priima dirbti tik mergaitės iki 14 metų. Jų pirštai ploni, mıklūs, jas lengva išmokyti dėlioti mikroskopines detales.

Visame pasaulyje garsėja Maroko kilimai. Gražus piešinys, švelnios spalvos, standus rišimas. Daugelyje Maroko kilimų dirbtuvių darbuojasi "mokinės" iki 12 metų. Jos negauna jokio atlyginimo—jas "nemokamai" moko amato.

Kadangi Maroko įstatymai reikalauja, kad darbininkas, kuriam sukako 12 metų, gautų vienodą su suaugusiais užmokestį, tai dirbtuvės paprastai išmeta lauk vaikus, kai tik šie sulaukia tokio amžiaus, ir susiranda kitus, jaunesnius.

Graikijoje įstatymais oficialiai leidžia naudoti vaikų darbą pramonėje ir statyboje.

Išnagrinėjusi padėtį tik dešimtyje šalių, Tarptautinė darbo organizacija padarė išvadą, kad šiuo metu 55 milijonai jaunesnių kaip 15 metų vaikų dirba sunkiose, neretai pavojingose sąlygose, gaudami už savo darbą labai mažai arba ir nieko negaudami.

Šios organizacijos pranešime pabrėžiama, kad daugelyje šalių vaikų darbas įstatymais uždraustas, bet tokius darbininkus slepia ir tėvai ir samdytojai, taigi iš tikrųjų mažamečių darbininkų kur kas daugiau.

Pernai, kada visas pasaulis pažymėjo Tarptautinius vaikų metus, vaikų darbo panaudojimas kapitalistiniame pasaulyje padidėjo 2 procentų ir, atrodo, toliau didės.

A. Čekuolis

Slegiantis praeities palikimas Indijoje

Indijoje haridžanai, arba kaip jie dar vadinami "neliečiamieji", priklauso prie labiausiai socialiniu ekonominiu pažiūriu atsilikusių žmonių. Haridžanai skursta pirmiausia dėl to, kad jie—haridžanai, t. y. patys žemiausi iš indusų kastų, nurodo žurnalas "India Today". Ištisis amžius jie kentė diskriminaciją. Indijos visuomenėje buvo laikomi "antrarūšiais" žmonėmis. "Noliečiamieji" neturi žemės, jiems buvo draudžiama semtis vandenį iš bendrų šulinių, net būti ten, kur gali pasirodyti kitos kastos žmogus.

Iškovojuosi nepriklausomybę Indija šalies konstitucijoj paskelbė, kad atšaukiama kastų sistema, o 1976 m.—piliečių teisių gynimo įstatymas.

Ne vien kastos pranašumo jausmas žadina pasiturinčių kastų atstovų neapykantą haridžanams. Indijos vyriausybė priėmė nemažą priemonių gerinti "neliečiamųjų" padėčiai. Pradėta įgyvendinti agrarinė reforma bežemių ir mažžemių valstiečių interesais. Daugumą šių valstiečių sudaro haridžanai. Visa tai padeda ugdyti neturtingiausių visuomenės sluoksnių sąmoningumą. Visi jie ryžtingiau ėmė ginti savo teises. Šie veiksmai susilaukia įnirtingo atkirčio žemvaldžių, siekiančių bet kokia kaina sužlugdyti agrarinę reformą, nuslopinti kaimo varguomenės veržimąsi į geresnį gyvenimą.

Tai ne tik kastų karas, rašė "New age", tai—klasių kova: vienoje pusėje—žemės ūkio darbininkai ir bežemiai valstiečiai iš "žemiausių" kastų, kitoje—kaimo turtuoliai, priklausantys "aukščiausiosios" kastoms.

Haridžanai sudaro kuone šeštadalį Indijos gyventojų. Bet tik nedaugelis jų turi žemės sklypus, kiti yra žemės ūkio darbininkai ir padieniai. Laikraščiai nurodo, kad 70 procentų visų "neliečiamųjų" dirba už skolas vietinių žemvaldžių laukuose.

Oficialios statistikos duomenimis,

Didžiosios grobia ne tik turtus, o ir "protus"

Septintajame ir ypač aštuntajame dešimtmetyje, paastrėjus politinei ir ekonominei kapitalistinio pasaulio krizei, vyksta platus darbo jėgų migravimas. Ypatinę vietą užima aukštos kvalifikacijos kadru "bėgimas" iš kapitalistinio pasaulio "periferijos" į jos pramoninius centrus, mokslinėje literatūroje ir oficialiose publikacijose vadinamas "protų nuotekiu". Oficialiais duomenimis, 1961-1976 m. daugiau kaip 400 tūkst. įvairaus profilio kvalifikuotų specialistų emigravo iš besivystančių Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos šalių į išsivysčiusias kapitalistines šalis, daugiausia į JAV, Kanadą, Didžiąją Britaniją.

Ištisos išsivysčiusių kapitalistinių šalių organizacijos užsiima specialistų verbavimu iš jaunų Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos valstybių. Ypatingas vaidmuo čia priklauso tarptautinių organizacijų vietiniams filialams. Šie filialai yra lyg anklavai jaunų valstybių ekonomikoje, kurie iš dalies prieštarauja Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos interesams. Taigi "protų nuotekis" iš tikrųjų yra ne kas kita, kaip atviras besivystančių šalių nacionalinių kadru grobimas.

4

kas antras Indijos valstietis gyvena žemiau oficialios neturto ribos, 70 procentų valstiečių neturi žemės. Visos šios problemos pirmiausia liečia haridžanus. Žurnalas "India Today" rašo, kad agrariniai konfliktai dažniausia kyla ten, kur "neliečiamieji" sudaro 40 procentų gyventojų, t. y., kur klasiniai konfliktai Indijos kaime yra aštrūs.

Antra vertus, ten, agrarinė reforma įgyvendinama nuosekliai, kur ją tvirtai remia vietinė valdžia, užfiksuota mažiau prievartos prieš "žemiausių" kastų atstovus atvejų. Pavyzdžiui, nurodo žurnalas, gali būti Keralos ir Vakarų Bengalijos valstijos, kurias valdo kairiųjų partijų, vadovaujamų komunistų, vyriausybės.

Indijos publicistas S. G. Sardasijis savo veikale "Klasių kova ir kastų konfliktai kaimo rajonuose" pabrėžia, kad kaimo varguomenės kova dėl savo teisių neatskiriama nuo kovos prieš kastas apskritai. Ji nepasieks tikslo, jei kartu nebus keliami reikalavimai padaryti galą diskriminacijai ir prietarams.

Indijos vyriausybė deda daug pastangų, kad pagerėtų haridžanų ir kitų vargingiausių gyventojų sluoksnių padėtis. Šiam tikslui Indijos plano komisija 1976-1983 metams paskyrė 42.8 milijono rupijų, valstybė "neliečiamiesiems" stato namus, duoda žemės sklypus. Nuo 1951 iki 1971 metų raštingų haridžanų skaičius padidėjo keturis kartus. Kastų ir genčių atstovams įstatymas yra numatęs tam tikrą vietų skaičių mokyklose, valstybinėje tarnyboje.

Nuosekliausias ir ryžtingiausias pozicijos šiuo klausimu laikosi Indijos komunistai. Jie mobilizuoja plačiasias mases ginti vargingiausių šalies gyventojų sluoksnius, reikalauja vykdyti žemės reformą. Indijos komunistai ragina visas kairiasias ir demokratines šalis jėgas suvienyti savo pastangas, plėtoti galingą nacionalinę kampaniją, kad būtų padarytas galas haridžanų diskriminacijai. —ka

Didžiausią emigracinio srauto iš besivystančių šalių dalį sudaro gydytojai, inžinieriai ir mokslo darbuotojai. Tuo pat metu šių specialistų labiausia stokoja išsivadavusiose šalyse. Antai pagal Prancūzijos žurnalą "Mond diplomatik" dabar 10 tūkst. Indijos gydytojų dirba išsivysčiusiose kapitalistinėse šalyse. Tuo tarpu Indijoje vienam gydytojui tenka 4,100 gyventojų, palyginus su 610 gyventojų JAV ir 760—Didžiojoje Britanijoje. Aštuntojo dešimtmečio viduryje iš Pakistano kasmet emigruodavo nuo 50 iki 70% per metus parengtų gydytojų. Iš Filipinų tuo laikotarpiu inžinierių ir mokslo darbuotojų "nuotekis" į užsienį sudarė 11% gydytojų—21% jų metinio prieaugio.

Iš Šri Lankos nuo 1971 iki 1974 m. emigravo 20% visų gydytojų ir 19% visų inžinierių, dirbusių šalyje 1971 m. Sirija ir Iranas šio dešimtmečio pradžioje neteko 40 ir 30% bendro savo gydytojų skaičiaus. Apskritai 1961-1976 m. iš Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos besivystančių šalių tik į tris kapitalistines valstybes—JAV, Kanadą ir Didžiąją Britaniją—išvyko per 60 tūkst. gydytojų ir per 100 tūkst. inžinierių bei mokslo darbuotojų.

KODEL IR KAIP BUVO SUSKALDYTA AIRIJA

Didžiosios Britanijos valdovai, o po jų ir britų imperializmas nuo seno stengėsi įtvirtinti savo kolonijinį režimą. Tam būdavo ieškoma patikimų žmonių—britų karūnos interesų gynėjų. Kai nepavykdavo rasti prisiplakėlių tarp įtakingų vietinių gyventojų, būdavo imama si imigracijos politikos. Šios politikos išraiška tapo ir XVI amžiuje pradėtas masiškas protestantų tikėjimą išpažįstančių škotų perkėlimas į Airijos salą, ypač jos šiaurinę dalį. Emigrantams buvo skiriama derlinga žemė, kurią britų karūna konfiskavo iš ginkluotą pasipriešinimą okupantams parodžiusių airių. Ateivių siekiai išlaikyti privilegijuotas pozicijas pavertė šiuos žmones patikimais Didžiosios Britanijos parankiniais, padėjo įtvirtinti britų karūnos valdžią.

Bėgo metai. Bijodami atvykėlių asimiliacijos, britų valdininkai primygtinai pabrėždavo, jog į Airiją atvykusių žmonių santuokos su vietiniais gyventojais nepageidautinos. Jos galėjo atsiliepti atvykėlių privilegijoms, vadovaujančiai padėčiai. Prieš protestantų ir katalikų santuokas griežtai pasisakė ir bažnyčia, tais laikais vaidinusi didelį vaidmenį tiek ateivių, tiek airių gyvenime.

Vėlesniais laikais Didžioji Britanija, vykdydama lanksčią kolonijinę politiką, ėmėsi tempti į savo pusę ir labiau pasiturinčius airių sluoksnius. Jiems būdavo suteikiamos platesnės teisės, įvairios lengvatos, kad airių didikai neprirtartų nepriklausomybės siekusiems liaudžiai. Tokiomis priemonėmis Didžioji Britanija skaldė salos visuomenę į valdančiuosius ir pavergtuosius. Iš pirmųjų buvo bandoma sudaryti jėgą, kuriai buvo skiriamas airių judėjimo už salos nepriklausomybę skaldytojų vaidmuo.

Tačiau rajonai, kur gyventojų daugumą sudarė airiai, nuolat burzdėjo. Tai vienoje, tai kitoje vietoje kildavo lokaliniai išsivadavimo ka-

rai, kuriuos britų kariauna žiauriai malšindavo. Tačiau šios kovos nenurimo iki dvidešimtojo amžiaus pradžios, o po pirmojo pasaulinio karo, kai Didžioji Britanija pasaulyje pradėjo netekti pirmaujančios padėties, Londonas buvo priverstas Airijoje ieškoti išeities iš keblios padėties. Viena priemonių aistroms nuraminti buvo pasiūlymas suteikti Airijai nepriklausomybę. Tačiau šis aktas galėjo būti pasirašytas su viena sąlyga: kad salos šiaurė, kurioje Didžiosios Britanijos režimą palaikė ypač daug gyventojų—žemvaldžių bei pramoninkų—paliktų Didžiosios Britanijos žinioje.

Salos pietinės bei centrinės dalių politikai, nesusimąstydami dėl tautiečių Airijos šiaurėje likimo, sutiko su Londono sąlygomis. Taip 1921 metais Airijos saloje atsirado nepriklausoma Airijos Respublika, o Šiaurės Airijos provincijos (Olsterio) liko Didžiosios Britanijos žinioje.

Po Antrojo pasaulinio karo Airijos respublikoje prasidėjo platus judėjimas už Olsterio išsivadavimą iš Didžiosios Britanijos jungo. Jis ypač sutvirtėjo tuo metu, kai nuo Didžiosios Britanijos ėmė atsiskirti vis daugiau kolonijų, protektoratų. Tačiau Londonas kategoriškai atmetė visus airių reikalavimus. Matydamos, jog pataikaujanti Londonui salos vyriausybė salos šiaurinių provincijų gyventojams išvaduoti nesiims reikiamų priemonių, nacionalinės jėgos sukūrė Airijos respublikinė armiją (ARA), kuri pradėjo kovines operacijas prieš karūnai ištikimus statytinius Olsteryje. ARA ėmėsi ir atviro teroro Londono, kituose Anglijos bei Olsterio miestuose. Kas po to vyko, žinome.

Londono noras bet kuriomis sąlygomis ir toliau išsaugoti Airiją suskaldytą ir yra pagrindinė Olsterio problemos priežastis. H. Einikis

Trumpai

— Britanijos profsajungų kongresas užgrynė net kelias rezoliucijas, reikalaujančias siekti "detentės", nutraukimo ginklavimosi ir fondu nedarbui mažinti šalyje.

— Kongresmanas John Conyers (D-Mich.) mašinistų profsajungos suvažiavime akcentavo, jog atėjo laikas darbininkams svarstyti, ar beverta demokratų partija išsaugoti, ar nevertėtų kurti trečią partiją.

— Kenijos valdžios tarnautojų asociacija ir profsajungos išaiškino JAV ambasada, kad ji kišasi į Kenijos vidaus reikalus ir pareikalavo ištremti ambasados tarnautoją R. Haire.

— Namibijos liaudies organizacijos (SWAPO) pirmininkas Sam Nujoma piktai kritikuoja JAV, Vakarų Vokietiją, Britaniją ir Prancūziją, kad, girdi, joms terūpi Namibijos gamtos turtai, o ne nepriklausomybę—išsilaisvinimas iš rasistinės Pietų Afrikos okupacijos.

— Čilėje suktais rinkimais laimėjo fašistiniai karininkai, kad jų Augusto Pinochet gali diktatoriškai dar aštuonerius metus.

— Viduržemio jūros Maltos salos premjeras Dominic Mintoff pakartojo, kad neleis bile užsienio šaliai saloje steigti karines bazes.

Sutrumpintas iš "L. Ū"

Vilnis, 1980 spalio 2

LIETUVOS PAŽIBA — TRAKAI

Jeigu į Rusiją atkeliavęs turistas nepabuvojo jos Šiaurėje, nepasiklausė nuostabių šiauriečių dainų, nepamatė be jokios vinies statytų cerkvių Ližuose, nepaplaukiojo po sau lygių neturinčius Solovkų ežerus, nepavaikščiojo po baltmarškinis beržynus, nepersiemė ta nuostabia iš žilosios senovės atkeliavusia didelės tautos kultūra, jis, galima sakyti, nematė Rusijos.

Tokia vieta Lietuvoje yra Trakai. Dabar tai nedidelis miestelis, rajono centras, kurortas, įsikūręs keturiolikos ežerų salose ir pakrantėse, iš visų pusių apsuptas vandens ir nuostabių vaizdų. Čia veikia viena puikiausių vandens sporto bazių respublikoje, čia ruošiamas tarptautinės irklavimo varžybos, čia buvo kalami Lietuvos irkluojujų aukso medaliai, iškovoti Miunchene, Melburne, Tokijuj ir Mechike.

Tačiau ne tai masina turistus. Pagrindinė Galvės ežero saloje stūkso puikus pilies rūmai. Tarybiniais metais jie buvo restauruoti, ir dabar juose veikia vienas iš turtingiausių Lietuvos istorijos muziejų.

Keturiolikame šimtmečiuje, kryžiuočiams be saiko puldinėjant Kernavę, čia buvo perkelta Lietuvos sostinė. Čia turėjo suklestėti amatai ir menas, čia turėjo išaugti didelis miestas, tačiau likimas lėmė kitaip...

Vaikštai po muziejaus sales, žiūri į senos ir savitos kultūros liekanas, skaitai senus lotynų kalba rašytus dokumentus, ir, rodos pats kalbiesi su ta be galo įdomia ir garbinga mūsų senove. Nejučiomis sustoji prie lankytojų būrelio ir iš kalbos nuotrupų supranti, kad tai architektai. Jie kraipo galvas ir niekaip nesupranta, kokiū būdu be jokio geležies gabalėlio taip gerai išliko beveik tiesūs mažai teišlenkti didžiulių salių sklautai? Pasiklausai kitų, pasirodo, kad tai statybininkai, negalį atsisistebėti senų, tačiau nė trupučio nesuirusių plytų patvarumu bei nuostabių kalkių skiedinio rišlumu. Menininkai neatsigroži puikių koklių, ginklų ir senovinių papuošalų dailumu... Žodžiu, čia yra ko stebėtis ir istorikams, ir literatams ir paprastiesiems žmonėms. Ir labai dažnai, didžiųjų pastatų grožių istorinių faktų suvilioti, įvairiausių lobių, šarvų ir ginklų apakinti, turistai praeina pro kita, mažai kam žinoma, tačiau be galo unikalų ir vienintėlį visoje šalyje išlikusį etnografinį karaimų muziejų. Jis visai nedidelis, tačiau gana įdomus ir dar daugiau pamokantis.

Kartą vaikščiodamas po jį prisiminiau prieš kelerius metus išleista ir iš lotynų kalbos išversta puiku Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino laiškų leidinį. Viename iš tų dokumentų buvo pasakyta:

— Greičiau geležis pavirs į vašką, o vanduo — į akmenį, negu lietuvis sulaužys savo duotą žodį.

Taip Gediminas rašė Europos valdovams ir jų pavaldiniams, siuntė savo žygūnus Liubeko, Bremono, Kelno, Novgorodo, Štettino ir

Vilnis, 1980 spalio 2

kitų laisvų miestų taryboms, kviesdamas į savo šalį pirklus, amatininkus ir mokslo vyrus. Tie žodžiai man be galo patiko, aš juos pasibraukiau, išmokau atmintinai, tačiau šiame nedideliame muziejuje jie man staiga įgavo visai kitokią prasmę.

Nežinau, kas dėl to kaltas, ar garsūs Gedimino pažadai ir Vytauto duosnumas, ar koks taikus ir sugyvenamas lietuvių būdas, ar palankiai susiklosčiusios istorinės sąlygos, tačiau beveik prieš šešis šimtus metų čia atsikėlusį iš Krymo nedidelę etninę azerbaidžaniečių tautos grupelę, vadinama karaimais, iki šiol ne tik neišnyko, bet ir išlaikė jiems visiškai svetimame krašte savo papročius ir kultūrą. Jie į Trakus atvyko iš amžinojo karaimų miesto Čufut-Kale, įkurto prieš ketvertą tūkstančių metų. Jie buvo ištikimi kariai, puikūs odininkai ir dar puikesni ginklininkai. Krymo chanai ne kartą juos bandė palenkinti į savo pusę, tačiau jie buvo nepalenkiami. Lietuva jiems tapo antrąja tėvyne.

Bėgo metai, keitėsi laikai ir žmonės. Atitinkamai su krašto įstatymais pakito karaimų pavardės, tačiau išliko vardai, per šitiek metų saujelė žmonių beveik prarado savo kalbą, tačiau išlaikė daugumą papročių, drabužių, ginklų, namų apyvokos daiktų, primenančių jų tolimą tėvyne, ir visą šį nekainojamą turtą perdavė saugoti muziejui.

Net kurortinis Trakų restoranas pagarsėjo Lietuvoje puikiais karaimų nacionaliniais patiekalais.

Visa tai labai gražu, gali pamanyti daugelis, bet kuo čia dėtas Gediminas? Taip, jis rašė laiškus, kvietė nagingus žmones, žadėdamas visokių laisvių, atitinkamą pagarbą jų papročiams, bet visa tai ir būtų likę tik popieriaus tevertomis išskilmingomis priesaikomis, tuščiais žodžiais, jeigu mūsų tautiečiai nebūtų mokėję pagerbti kitų nacionalinių mažumų kultūras, jeigu jie nebūtų padėję nuo savo tautos kamieno atitrūkusiai saujelei žmonių išlaikyti visa, kas jų širdims miela ir brangu.

Ir aš didžiuliuoju šiuo faktu labiau, negu neprieinamais mūrais, viduramžių Lietuvos užkariavimais, puikiomis pilimis, kuriose nė vienas pasaulio valdovas niekada nesijautė visiškai saugus, jeigu jis nesuprato savo tautos lūkesčių ir norų.

V. Petkevičius

FILMAS SAJUNGINIAM EKLANUI

Naują vaidybinį filmą "Rungtynės nuo 9 iki 9" Lietuvos kino studijoje pastatė režisierius R. Vabalas. Tai pasakojimas apie vienos mokslo įstaigos darbuotojų kolektyvą, sudėtingus jų tarpusavio santykius.

Pagrindinius vaidmenis sukūrė žinomi teatro ir kino aktoriai—H. Kurauskas, G. Karka, V. Masalskis, P. Steponavičius, E. Bajorytė ir kiti.

Filmas "Rungtynės nuo 9 iki 9" bus rodomas visos šalies kino ekranuose.

Trakų pils

PREMIJOS MENO SAVIVEIKLININKAMS

Už pasiektus laimėjimus propaguojant tarybinę choreografinę meną ir plačią koncertinę veiklą Šiaulių statybos tresto kultūros namų vaikų choreografiniam kolektyvui "Želmenėliai" paskirta Visasąjunginės Profesinių Sąjungų Centro Tarybos premija. Tai didelis šio kolektyvo ir jo vadovės Aldonos Masėnienės įvertinimas.

Per vienuolika savo veiklos metų "Želmenėliai" iš negausaus šokių ratelio išaugo į didelį kolektyvą, jungianti 200 jaunųjų šokėjų.

VINCAS GRYBAS

Spalio 3-ąją sukanka 90 metų, kai gimė (1890 m.) Vincas Grybas, lietuvių dailininkas, skulptorius, pažangus kultūros ir visuomenės veikėjas.

1910-1912 metais V. Grybas mokėsi Varšuvos dailės mokykloje. Prasidėjęs pirmajam pasauliniam karui, jis buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę, ten išitraukė į revoliucinį judėjimą, suartėjo su bolševikais. 1918 m. Užnemunėje V. Grybas dalyvavo kovoje už Tarybų valdžią.

1923-1925 metais V. Grybas mokėsi Kauno meno mokykloje, 1925-1928 metais—Paryžiuje, E. A. Burdelio studijoje.

Nuo 1929 m. skulptorius gyveno Jurbarke, palaikė ryšius su Lietuvos Komunistų partijos veikėjais. 1940-1941 m. V. Grybas aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje.

Gyvendamas Jurbarke, V. Grybas ėmėsi didelių skulptūrinių darbų. Jis sukūrė "Knygnešį" (Kaune), paminklą S. Daukantui (Paplėje), "Zemaičio" paminklą Raseiniuose, nulipdė J. Janonio, P. Vaičiūčio, K. Donelaičio, taip pat K. Markso, F. Engelso, V. Lenino Biustus.

Skulptoriaus kūrybai būdingos pažangios, demokratinės idėjos, raiški, dinamiška realistinė forma. Jo kūriniai byloja apie didelį V. Grybo talentą.

1941 metais hitleriniai okupantai Vincą Grybą sušaudė.

Vėjo malūnai Lietuvoje

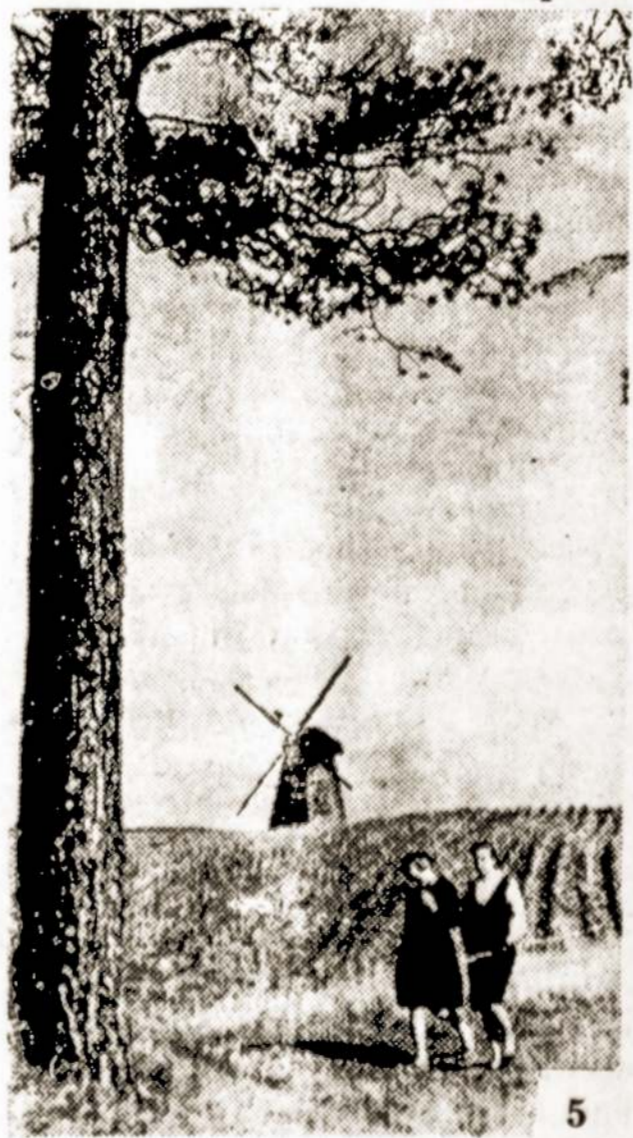
Vidurio Lietuvą ir Sūduvą tebe puošia vėjo malūnai. Retas kuris iš jų mala. Kai kurių girtas suka elektra, kitus yra paėmę savo globon muziejaininkai. Lietuvos TSR Liaudies buities ir Telšių kraštotyros muziejai parsigabeno pr pasistatė po vėjo malūną. Šiaulių "Aušros" muziejus miesto pakrašty esančiam malūne įrengė ekspoziciją, o Šeduvos "Velnių malūnas" išgarsėjęs net už Lietuvos ribų.

Vėjo malūnus Lietuvoje pradėta statyti XIV amžiuje, pirmiausia pajūryje. Antrojeje XIV amžiaus pusėje, kai po baudžios panaikinimo atkūtę valstiečiai galėjo laikyti daugiau gyvulių, malūnų reikėjo pašarams grūdus malti.

Per pirmąjį pasaulinį karą malūnuose būdavo įrengiami stebėjimo punktai, dėl to daug jų sunaikinta. Iki Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje veikė apie aštuoni šimtai malūnų. Buvo paplitę dviejų tipų malūnai—kepuriniai ir stiebiniai. Kepurinių sparnai būdavo pasukami prieš vėją kartu su viršutine pastato dalimi—kepure, o žemu stiebiniu tam tikru stiebu būdavo pasukamas visas korpusas.

Išlikę vėjo malūnai įdomūs savo architektūra, vertingi kaip saviti kraštovaizdžio elementai. Juos galima pritaikyti ne tik įvairių muziejų ekspozicijoms ar užkandinėms, bet ir nakvynei turistams, jaunimo klubams.

O. Pempienė

Ruošia miškus poilsiautojams

Tris savaites Nacionaliniame parke darbavosi įvairių aukštųjų mokyklų studentai. Jie tvarkė Palūšės—Šakarvos miško parką, talkino įrengiant bitininkystės muziejų Stripeikiuose, statė gamtos apsaugos stotį.

A. Vasinasko nuotraukoje: grupė studentų—gamtosaugos entuziastų.

Dabar Lietuvoje vis daugiau poilsiautojų pabuvoja miškuose. Daug kur miškuose organizuojami saskrydžiai, festivaliai, vaikų šventės... Uogų ir grybų rinkimo metu kai kuriuose miškų plotuose lankytojų esti pilna.

Jau prieš keletą metų žinybos, visų pirma Lietuvos TSR miškų ūkio ir miško pramonės ministerija, pradėjo organizuoti tvarkyti trumpalaikes poilsio vietas savo miškuose. Ministerijai priklausantis Eksperimentinis projektavimo konstravimo ir technologijos biuras jau 1975 metais parengė trumpalaikio poilsio vietų įrengimo Nemenčinės miškų ūkio teritorijoje projektą. Dabar pagal šį projektą jau įrengta apie 20 stovyklaviečių.

Rekreaciniai miškai pradėti tvarkyti ne tik prie Vilniaus, bet ir visoje respublikoje. Biuras suprojektavo trumpalaikio poilsio vietas Alytaus, Anykščių, Druskininkų, Plungės, Zarasų ir kitų miškų ūkių valdose. Pradėta įrenginėti ne tik atskiras trumpalaikio poilsio vietas, bet ir jų kompleksus, pavyzdžiui, prie Gelo ežero netoli Nemenčinės, prie Antavilio ežero netoli Vilniaus ir kitur.

EPKT biuras 1976 ir 1977 metais paruošė Lietuvos TSR nacionaliniame parke Plūšės—Šakarvos ir Vaišniūnų miško parko projektus. Vaišniūnų miško parko plotas—apie 100 hektarų, o Palūšės—Šakarvos miško parko—daugiau kaip 300 hektarų. Respublikinė turizmo ir ekskursijų taryba pradėjo detalizuoti Plūšės—Šakarvos miško parko projektą, tai pagal tarybos užsakymą tas pats biuras paruošė dviejų turistinių pasivaikščiojimo takų prie Ignalinos turistinės bazės Palūšėse projektus. Kiekvieno tako ilgis apie 5 km. Šiuo metu tie takai jau baigiami.

Alytaus miškų valdose, Nemuno kilpoje, yra labai įdomus Punios šilas. Jo bendras plotas—daugiau kaip 1,000 hektarų. EPKT biuras

paruošė šio šilo lenkytinių vietų apžiūrėjimo ir takų projektą. Miškų ūkis šiuo metu baigė tuos takus tiesti.

Miškų pritaikymo poilsui darbų apimtis respublikoje vis plečiasi. Vis daugiau atsiranda miškuose automobilių stovėjimo aikštelių, poilsio aikštelių su stalais, suolais, laužvietėmis, šiukšlių dėžėmis, tualetais.

1979 metais biure buvo paruošti Babėnų miško parko (130 ha) Kėdainių miško pramonės ūkyje ir Kaišiadorių miško parko (190 ha) Kaišiadorių miško pramonės ūkyje projektai. Suprojektuoti Šaukėnų polio kompleksas ir Pavenčių poilsio kompleksas Kušėnų miškų ūkio valdose, suprojektuota ir pradėta įrengti graži poilsiavietė su tvenkiniu Sasnavos girininkijoje Kapsuko miškų ūkyje. Baigiami suprojektuoti ir jau beveik įgyvendinti dviratininkų takai Druskininkų miškų ūkio valdose.

Šiais metais projektuojamas stambus miško parkas Anykščių šilelyje, poilsio miškas Smiltynėje prie Klaipėdos miesto, trumpalaikio poilsio vietos Švenčionėlių, Trakų, Prienų miškų ūkiuose. Laukia eilės numatomi įrengti miško parkai prie Nidos ir Juodkrantės gyvenviečių Neringoje.

Ne vien EPKT biuras ruošia respublikoje miškų pritaikymo poilsiaimui projektus. Lietuvos statybos ir architektūros mokslinio tyrimo instituto eksperimentinė gamybinė bazė 1977 metais paruošė dešimties trumpalaikio poilsio vietų įrengimo projektus Rokiškio rajone.

Labai svarbų darbą, įvertinant miškų tinkamumą rekreacijai, pradėjo sąjunginio susivienijimo "Miško projektas" Lietuvos miškotvarkos įmonė Kaune. Sudarydami miškų ūkių organizavimo projektus, šios įstaigos specialistai įvertina miškų tinkamumą rekreacijai.

R. G-las

DAR IR TAIP YRA LIETUVOJE

Mitkaičių kolūkyje, Tučių kaime, gyveno pamaldūs senutė Eičinienė. Išaugino pulkelį vaikų, kurių trys—Jonas, Elena ir Marcelė—ir dabar kolūkyje tebegyvena. Pablogėjus sveikatai senutė nusprendė, kad laikyti karvę jai grynas vargas. Pasiskelbė parduodanti: kam jai pasiligojusiai, rūpintis gyvulio priežiūra. Tarp norinčių pirkti juodmargę buvo ir Nerimdaičių klebonas. Sutarė, jog pinigų senutei neduos, užtat palaidos ją su visais bažnytiniais patarnavimais—mišiomis, egzėkvijomis, o 9-tą ir 30-tą mirimo dieną ir per metines

6

atlaikys gedulingas mišias. Ir pamokslą graudų pasakyti pažadėjo. Senutė rami, žadėtosi valandėlės laukia su mintimi, kad išvengs pomirtinių kančių.

Tiesa, kai kas bandė atkalbėti, kvaila vadino. Bet argi senutė tokiais tikės. Iš pavydo, tik iš pavydo taip kalba tie bedieviai! Praėjo kiek laiko, ir žinia—mirė Nerimdaičių klebonas. Ką daryti? Dievulis neskuba pasiimti senutės į dangų, sveikata pagerėjo. Galėtų ir karvutę išlaikyti, tuo labiau, kad kolūkio valdyba priėmė nutarimą aprūpinti senelius pašarais. Bet iš kur imsi pinigų karvutei nusipirkti?

KURIA VILNIAUS UNIVERSITETO BOTANIKOS SODĄ

Kairėnai—rytinio Vilniaus miesto pakraščio gyvenvietė, aptūpusi staigokai Neries slėnio link besileidžiančio Medininkų aukštumos šlaito terasą. Kairėnams lemta plačiau pagarsėti, nes čia naujai kuriamas Vilniaus universiteto botanikos sodas.

Nauji, platus botanikos, ekologijos, genetikos mokslų reikalavimai paskatino Universiteto sodui ieškoti naujo erdvesnio ir tiukamesnio ploto. Nuo 1974 metų jo ateitis susijusi su Kairėnais. Vietovė įdomi gamtiniu, istoriniu ir kultūriniu požiūriu. Šią vietovę įvertinti ir pritaikyti botanikos sodui—Paminklų konservavimo instituto ruošiamo generalinio projekto uždavinys.

Iki 1974 m., kada Kairėnų dvarvietės sklypas (apie 150 ha) buvo perduotas Vilniaus universitetui, čia veikė ligoninė, įsteigta 1933 metais.

Gamtiniu, landsaftiniu požiūriu parinktas sklypas puikiai atitinka daugumą botanikos sodui keliamų reikalavimų. Jo reljefe vyrauja seniau nuledėjusių aukštumų formos—ledynų tirpsmo vandenių išplautos gilios erozinės griovos, šiuo metu virtusios raguvomis. Vienoje tokių raguvų naujai suprojektuota ir įrengta tvenkinių kaskada. Sklype gausu šaltinių, vandeningų tarpsluoksnių maitinamų šaltinių. Šaltinių vandenys sumaniai išnaudojo dabar jau rekonstruota (1979) senųjų tvenkinių sistema.

Dirvožemių ir augimviečių įvairovė leidžia plačiai parodyti ir tirti įvairių geografinių ir ekologinių grupuočių augaliją.

Sodo puošmena turėtų būti senasis Kairėnų parkas. Jo vertybe yra senoji liepų aleja, maumedžių grupelės, gerai augantys versminguose šlaituose uosiai, klevai, maumedžių guotai, palei almančius šaltinių vandenys besipuikuojantys seni juodalksniai. Gaila, kad ne vieną medį nugalėjo senatvė, ligos.

Siemet gal ką ir baugina parke džeržigiantis motopjūklas, poškantys kirviai. Be reikalo! Parką reikia apvalyti nuo sausuočių, ligotų medžių, vėjolažų, menkaverčių krūmų...

Parko rekonstrukcija—nelengvas darbas. Paminklų konservavimo instituto dendrologas L. Cibiras, inventorizavęs parko augaliją, ruošias dendrofloros skyriaus projektą.

Sodo kūrimas naujoje vietoje—sudėtingas. Reikia viską gerai pasverti, apgalvoti. Kairėnai dar negreit džiugins lankytojo aki.

Vilniaus hidrotechninės statybos kolona papuošė senąjį parką ir sodo laukus 20 tvenkinių (14 senų ir 6 naujų). Respublikos kelininkai plūša, tiesdami pagrindinį žiedinį botanikos sodo kelią. Artimiausiu metu ruošiamasi rengti drėkinimo sistemą, tiesti ūkinis ir šalutinius kelius, rekonstruoti pastatus. O jaunieji sodo specialistai, darbinin-

Teke kraustytis senutei pas sūnų ir gerti marčios primelžta pienuką. Vis rečiau ir rečiau senutė iš kraičios krynios emė storą maldaknygę, vis rečiau tarp jos pirštų tirpo rožančius. O apsilankusiems kaimynams minėjo klebonėlio pažadus. "Galėjo juk kokį raštelį ar kaip kitaip... Juk mokytas, dievui tarnavo... O nuskriaudė mane, ir tiek..."

E. Mazeikienė
Telšių rajonas

kai, gamtos mokslų fakulteto studentai triūsia jau užveistuose bandymų laukeliuose, būsimųjų ekspozicijų augalų daigynuose, medelynuose.

Įdomi Kairėnų gyvenvietės istorija. Rašto šaltiniuose ji minima jau XVI a. Beveik šimtmetį (iki XVII a. pabaigos) Kairėnai priklausė Isaikauskiams. Tuo laikotarpiu, sutampančiu su renesanso klestėjimu Lietuvoje, užsimezgė pirmieji architektūriniai Kairėnų bruožai.

1692 m. Kairėnus įsigijo Vilniaus vaivada ir kunigaikštystės didysis etmonas Jonas Kazimieras Sapiega. Iš smunkančių Sapiegų 1764 m. dvarą galutinai perėmė Lopacinskiai. Tuo metu Kairėnai įgavo baroko bruožus. Tačiau ryškiausia įtaką parko vaizdai, performuojant gamtišką stiliumi, turėjo energinga—grafienė Darata Marikonytė-Lopacinskienė, gyvenusi Kairėnuose 1813-1857 m.

1870 m. Kairėnus nupirko Tiškevičiai. Palaipsniui jie pradėjo smukti, o ypač apnyko po Pirmojo pasaulinio karo.

GERIAUSIAS ŠALIES ARTOJAS

Vidmantas Pukys. A. Dilio nuotr.

Penkiolika metų mechanizatorius Vidmantas Pukys dirba Panevėžio rajono Uliūnų tarybiniam ūkyje. Jis—aukštos klasės artojas, aktyvus jaunųjų mechanizatorių globotojas, keturis kartus sėkmingai dalyvavo sąjunginėse artojų varžybose. Siemet vikšrinis traktorių klasėje laimėjo aukso medalį.

KOMJAUNUOLIAI PRISIMENA PARTIZANUS

Jurbarko rajono Lapgirių tarybinio ūkio centre Vadžgiryje nors kol kas nėra erdvių kultūros namų nei sporto salės, bet komjaunuliai ir jaunimas nenuobodžiauja. Jaunieji vadžgiriečiai rūpinasi, kad būtų restauruotas senoviškas Batvinių svirnas, kuriame jie žada įkurti muziejų.

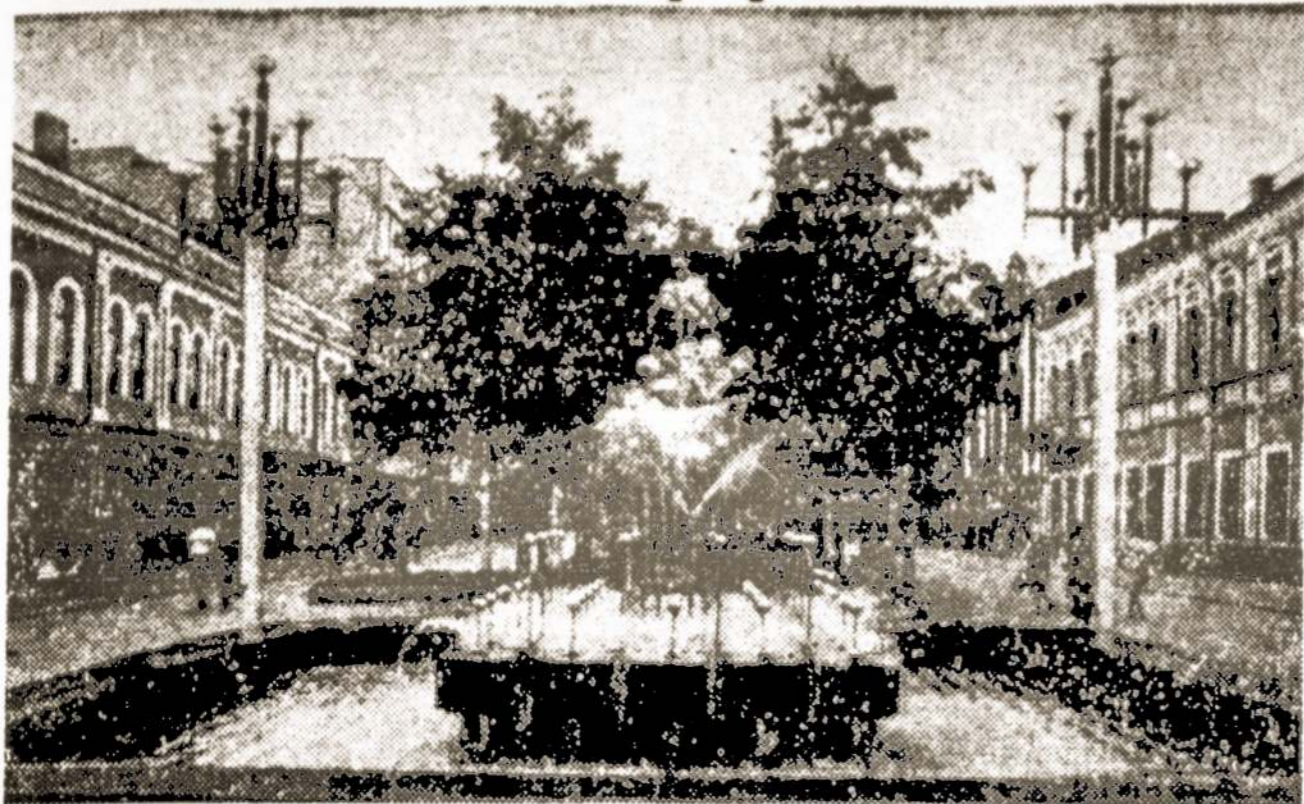
Karo metais šiose apylinkėse veikė partizanų būrys "Keršytojas", o Juozas ir Marytė Batviniai tada buvo partizanų ryšininkai. Batvinių svirne dažnai ilsėdavosi partizanai, kai grįždavo į savo bazę iš tolimesnių kelionių. Ši istorinė, su partizaniniu judėjimu susijusi svirna komjaunuliai žada atstatyti laisvalaikui.

APTIKO EILERAŠČIŲ RINKINELĮ

Joniškėčiai kraštotyrininkai neseniai Svirplių kaime aptiko žinomo tautosakininko Mato Slėnčiausko eilėraščių rinkinėlį, paties ranka rašytą, "Mano eilės 1902 m." Eilėraštyje "Trompiai" (Slėnčiausko giminė) tautosakininkas išsivaidija net 40 sio kaimo vietovardžių.

Vilnis, 1980 spalio 2

Kaunas nesustoja puošėsis

Į Laisvės alėjos panoramą įsikomponavo išraiškingas fontanas, kurio autorius—miesto vyriausiasys architektas Algimantas Sprindys.

Dešimtajame penkmetyje daug dėmesio ir lėšų skiriama Kauno tvarkymui bei puošimui. Atjaunėjo senamiestis, kvartalas po kvartalo nusivalo amžių dulkes. Sodriomis spalvomis sušvito pėsčiųjų arterija tapusi svarbiausioji miesto gatvė—Laisvės alėja. Ji pasipuošė skulptūromis, įvairiais dekoratyviniais akcentais, kurių autoriai—kauniečiai dailininkai ir architektai.

Menininkų žvilgsnis nesustoja tiktai miesto centre. Saviti kūriniai apsigyvena ir Dainavoje, Viliampolėje, kituose rajonuose, o Salomėjos Nėries gatvėje toliau formuojama išsilaikanti skulptūrų ekspozicija po atviru dangumi.

Praeitą mėnesį Dailininkų sąjungos Kauno skyriuje aptarti nauji sumanymai toliau puošti miestą reikšmingais mano kūriniais.

TARYBŲ LIETUVOS VARTAI Į JŪRĄ

Lietuvos jūrų vartais vadina Klaipėdą. Praūžus karo vėtroms, labiausiai nukentėjo jūrų prekybos uostas. Hitlerininkai susprogdino krantines, įrengimus, ko nespėjo sunaikinti—užminavo. Pasitraukę į Kuršių neriją, jie dar kurį laiką apšaudė miestą. Ir vėl sviediniai draskė uosto rajoną.

Bet uostas atgijo gana sparčiai. 1945 m. jame prisišvartavo pirmasis pokarinis laivas "Astorija", atgabenęs cemento, įrengimų, anglies miesto įmonėms ir gyventojams. Dabar neužšalanti Klaipėdos uosto akvatorijoje vėjas plauksto.

Tarybų Lietuvos prekybos laivynas kasmet perveža šimtus tūkstančių tonų krovinių, palaiko įvairių pasaulio šalių vėliavos. Krantinėse išsiriškavo galiūnai portaliniai kranai.

Tarybų Lietuvos prekybos laivynas kasmet perveža šimtus tūkstančių tonų krovinių, palaiko jūrų transporto ryšius su 200 pasaulio uostų.

Buržuazinėje Lietuvoje, galima sakyti, nebuvo žuvininkystės pramonės. Žuvies produktus importuodavo daugiausia iš užsienio, o jūroje plaukiojusiais nedideliais motoriniais laivais niekas nediršdavo leistas tolimesnėn kelionėn. 1938 m. sugauta vos 26 tūkstančiai centnerių žuvies. Tai menka kruopelė šiandieninių Klaipėdos žvejų laimikių.

Pokario metais pastatytas žvejybos uostas, į žūklę išplaukė mažieji žvejybiniai laivai.

— Prieš du dešimtmečius mūsų uoste pasirodė vidutiniai žvejybiniai traleriai,—prisimena Klaipėdos tralerių laivyno bazės viršininko pavaduotojas Socialistinio Darbo Didvyris Vasilijus Michaska.—Mums, žvejams tai buvo ismintinas įvykis.

Praėjo dar penkiolika metų. Atlantą ėmė raižyti plaukiojantis žuvis apdoravimo fabrikas "Žvejo šlovė". Per parą čia pagaminama 100 tonų žuvies, 50 tonų prezervų, Vilnis, 1980 spalio 2

SEZONINIAI VAIKŲ KURORTAI

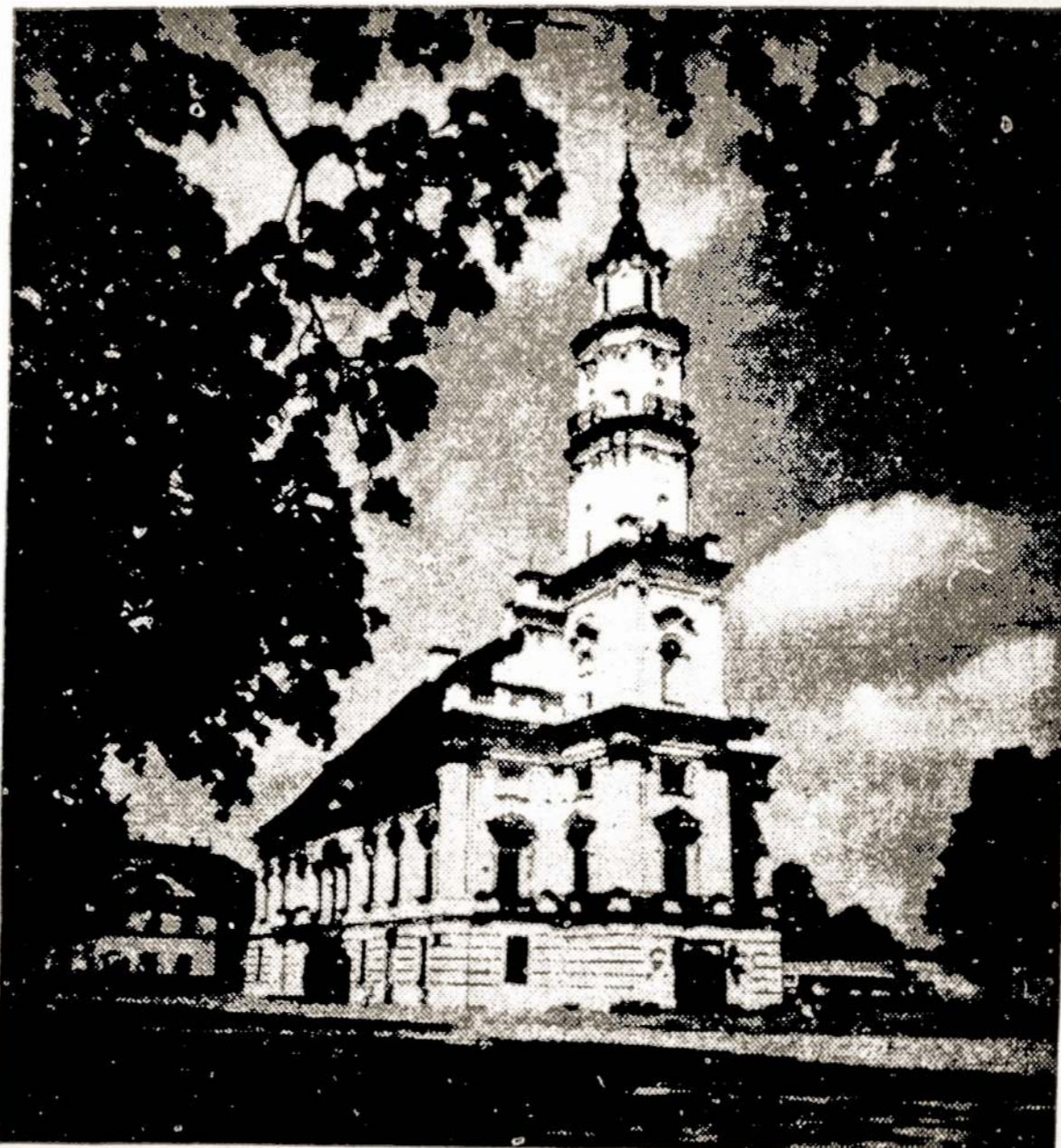
Tūkstančiai Lietuvos moksleivių vasaros atostogas praleidžia pionierių, darbo ir poilsio stovyklose, turistiniuose žygiuose ir iškylose. O tiems, kurių sveikata silpnė, įvairių šakų respublikiniai profsąjungų komitetai, bendradarbiaudami su Sveikatos apsaugos ministerija, yra įsteigę apie 20 sanatorių pionierių stovyklų. Jos įkurtos prie Pabradės ir Valkininkų, Druskininkų ir Birštono, Nidoje—gražiausiuose respublikos kampeliuose. Apie šešis tūkstančius vaikų per vasarą praeina specializuotą gydymo ir profilaktikos kursą, pailsi prie jūros, ežerų ir upių, pušynuose. Sanatorines pionierių stovyklas šefuoja Eksperimentinės ir klinikinės medicinos mokslinio tyrimo institutas, respublikinė Vilniaus vaikų ligoninė, kitos stambiausios medicinos mokslo bei gydymo įstaigos.

APIE REVOLIUCINĘ PRAEITĮ

Pirmosios ekskursantų grupės apžiūrėjo pastovią ekspoziciją, buvusiam Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, kuriame įkurtas Istorijos muziejaus filialas. Siame niūriame pastate savo paskutines dienas praleido fašistų nužudyti įžymūs komunistai K. Požela, K. Giedrys, J. Greifenbergeris, R. Čarnas. Čia buvo kalinami A. Sniečkus, F. Bieliauskas, M. Bordonaitė, K. Petrikas, I. Gaška, daugelis kitų žinomų revoliucionierių pagrindininkų.

Muziejaus stenduose—plakatai, kviečiantys kovoti prieš diktatorinį režimą, politinių kalinių leistas literatūrinis žurnalas "Mūsų jėgos", daug kitų revoliucinių kovų relikvijų. Numatoma įrengti memorialines Karolio Poželos ir Antano Sniečkaus kameras, atkurti karcerius.

A. Petkus

Viena Kauno puošmenų—rekonstruota Rotušės aikštė.

Algirdo Pilvelio nuotr.

bet ir verdantis kultūros centras. Klaipėdiečiai, respublikos žiūrovai pamėgo Lietuvos TSR nusipelnusio meno veikėjo Povilo Gaidžio vadovaujamą dramos teatrą. Didžiojoje ir mažojoje Filharmonijos salėse koncertuoja žinomiausi šalies muzikantai. Tradiciniai tapo "Muzikos pavasario", "Draugystės ratelio" renginiai, S. Simkaus chorų konkursas. Tūkstančiai žmonių jau apsilankė Paveikslų galerijoje, senųjų laikrodžių muziejuje, kur sukaupta vertingų meno lobų. Naujomis skulptūromis kasmet praturtėja Mažvydo parkas. Šiandien mieste aktyviai dirba rašytojų, dailininkų, kompozitorių, architektų sąjungų skyriai.

26 tūkstančiai moksleivių mokosi Klaipėdoje. Smarkiai išsiplėtė mokymo įstaigų tinklas, džiugina gražios permamos. Uostamiestyje yra Valstybinės konservatorijos, Kauno Antano Sniečkaus politechnikos, Siaulių pedagoginio instituto fakultetai. Vien dieniniuose skyriuose mokosi daugiau kaip 1.5 tūkstančio studentų, dirba kvalifikuoti dėstytojai.

... Uoste ūkia traleriai, skamba metalas laivų statykloje. Miesto gatvėse—jaunystė. Tai šiandieninė Klaipėda, garsi savo žmonėmis, prikėlusiais uostamiestį naujam gyvenimui, naujais pasiekimais.

Iš Lietuvos parodos

Puoselėjamas senamiestio grožis

Visų, kas atvažiuoja į Tarybų Lietuvos sostinę, akį patraukia labai išgražėjęs ir toliau gražinamas Vilniaus senamiestis. Jis paskelbtas miestų statybos ir architektūros paminklu, restauruojamas pagal vieningą kompleksinį planą. Ypač dideli darbai buvo padaryti ruošiantis Vilniaus universiteto 400-osioms metinėms.

Sumaniai įkomponuojami į senamiestį ir naujieji pastatai, kuriais Lietuvos architektai "užlopo" tuščias vietas. Šios jų pastangos susilaukia didelio įvertinimo ir paskatinimo. Prieš keliolika metų TSRS Ministrų Tarybos premija buvo paskirta už senamiestyje pastatytus Dailės parodų rūmus. Tai buvo vienas pirmųjų TSRS liaudies architekto, Lenino premijos laureato V. Čekanausko darbų. Šiometinių TSRS Ministrų Tarybos premijų laureatų sąrašė—neseniai Vilniaus senamiestyje, Liudo Giros gatvėje, iškilusio originalaus ryšių komplekso autoriai (projekto vyriausiasis architektas J. Šeibokas). Naujieji ryšių rūmai, pastatyti iš savitų surenkamųjų gelžbetonio konstrukcijų, išsaugo istorines gatvių užstatymo linijas, dar labiau paryškina senųjų ansamblių savitumą ir išraiškumą.

7

DETROIT, MICH.

VAJUS

Jau prasidėjo "Vilnies" vaju atnaujinimui skaitytojų prenumeratų, surasti naujų skaitytojų ir surinkt aukų "Vilnies" palaikymui.

Praeity detroitiečiai gerai pasirodavo ir dar laimėdavo dovaną, kuri visuomet būdavo gražinama "Vilniai". Nors jau visi senstame, bet turime nepasiduoti ligoms ir senatvei, turime pravest šį vaju sėkmingai. Visi detroitiečiai yra prašomi atsinaujinti savo prenumeratas ir užrašyti "Vilni" naujiems skaitytojams, ypatingai į Tar. Lietuvą. Galite susirašinėti su vilniečiais tiesiog, bet jums patarnaus ir Stefanija Masytė. Matykite ją susirinkimuose arba pašaukite ją telefonu: ji atvažiuos pas jus į namus.

DUOKLĖS PADIDINTOS

Detroito Lietuvių Klubo rugpjūčio mėnesio susirinkime buvo nutarta padidinti duokles visiems nariams po penkis dolerius už metus. Taigi, pradėdant sausio 1 d., 1981 m. visi nariai turės mokėti po \$10.00 į metus. Visi įsitėmkykite.

MIRĖ MATTHEWS

Rugpjūčio 22 d. š. m. staiga mirė Margaret Matthews, 69 m. amžiaus. Mirė nuo širdies priepuolio Garden City ligoninėje. Buvo pašarvota Charles Step (Stepanauskos) laidotuvių namuose ir palaidota rugpjūčio 27 d. St. Hedwig Mausoleum (į sieną), Dearborn Heights. Laidotuvių namuose gražią prakalbą pasakė Servit Gugas, o kapinių koplyčioje tam tikras ministeris, nes taip reikalauja kapinių patarkymas. Po laidotuvių visi dalyviai buvo pakviesti ir pavaišinti Sweden House restorane. Velionė paliko dideliame nuliūdime vyrą Raymond Matthews (Matiečius) ir vieną dukrą Jennylee Matthews, kuri yra slaugė. Velionė Margaret Matthews buvo narė Detroito Lietuvių Klubo ir Moterų Pažangos Klubo. Daug metų skaitė laikraštį "Vilnis". Jos tėveliai Bogaziškai Pennsylvanijos valstijoje buvo pažangūs

PASTELIŲ PARODA

Kauno "Santakos" kino teatro fojė jau seniai tapo parodų salonu. Čia savo darbus eksponuoja miesto dailininkai, fotomenininkai. Neseniai fojė atidaryta ir kaunietės dailininkės Veronikos Šleivytes pastelių paroda. Autorė visuomenės dėmesiui pateikė daugiau kaip trisdešimt kompozicijų.

KLAIPĖDOJ DIDĖJA SKULPTŪRŲ PARKAS

Uostamiesčio skulptūrų parke atidengta keturiolika naujų meno kūrinių, kuriuos žiūrovų įvertinimui pateikė tradicinės kūrybinės stovyklos dalyviai—Vilniaus ir Klaipėdos dailininkai.

Bemaž du mėnesius Smiltynėje darbavosi skulptoriai. Dailininkas A. Bosas sukūrė kompoziciją, skirtą pirmosios lietuviškos knygos autoriui M. Mažvydui. Pamario krašto gamtos ir gyvūnijos, istorijos motyvai atspindi R. Kazlauskas, V. Skirgailaitės, R. Midvikio, J. Genevičiaus, K. Musteikio ir kitų darbuose.

Respublikos dailininkai šiame unikaliame parke jau įkurdino 54 dekoratyvines skulptūras.

8

St. Masytė

žmonės. Mes visi reiškiamė didelę užuojautą jos mylimam vyrui, dukrelei ir giminėms. Lai ši jauna draugė ilsisi St. Hedwig Mausoleume.

JOČIONIO BALIUS

Jau pora kartų buvo pranešta Detroito Lietuvių Klubo susirinkimuose, kad visiems gerai žinomas Pranas Jočionis spalio 27 d. minės savo 90 metų gimtadienį. Spalio 26 d. Detroito Lietuvių Klubo patalpose rengiamas jam balius, bet į jį balių bus tik specialūs kvietimai, ir tik su pakvietimais galės dalyvauti. Kvietimus tvarko klubo sekretorius Al Stacey, o vaišes—klubo išdininkas Alfons Rye.

ČIKAGIEČIAI

Per Labor Day šventes buvo suvečių iš Čikagos. Su savo mašina atvažiavo Pranas ir Antoinette Vaitkus ir atvežė "Vilnies" redaktorių S. J. Jokubką ir jo žmoną Onytę. Visi buvo apsisostę pas Teofilę Masienę. Dvi dienas čikagiečiai linksmai leido laiką, nepaisant kad buvo blogas oras. Abu čikagiečiai su entuziazmu gaudė žuvis St. Clair ežere ir pagaliau jas vežė į Čikagą. Kadangi Masienė sirguliuoja, tai draugai Pat ir Mike Stunskai atvažiavo iš Rochesterio ir padėjo su valgiais ir kitomis vaišėmis. Tai buvo linksmas savaitgalis.

RUDENS BANKETAS

Detroito Lietuvių Klubas vėl rengia nuolatinį Rudens banketą. Jis įvyks sekmadienį spalio 5 d. Detroito Lietuvių Klube, 4114 W. Vernor Highway, 1 val. po pietų. Nuolatiniai šeimininkai, Pat ir Mike Stunskai, Antonette Garelis ir Emma Rye žada parengti skanius pietus. Jie užtikrina, kad visiems patiks. Lauksime svečių iš Detroito ir apylinkės, ypatingai kanadiečių, kurie niekad neapleidžia klubo parengimų. Įsitėmkykite ir visi dalyvaukite Detroito Lietuvių Klubo rudeniniame bankete spalio-October 5 d. 1 val. po pietų.

SUSIRINKIMAI

Detroito Lietuvių Klubo mėnesinis susirinkimas bus sekmadienį, rugsėjo-September 28 d., 10 val. ryte. Tai dienai banketui nepamirškite nusipirkti bilietus iš valdybos arba iš baro patarnautojų.

LDS 21 kp. susirinkimas bus spalio-October 12 d. 11 val. ryte. Girdėsite raportus iš LDS suvažiavimo, kuris buvo New Yorke rugpjūčio mėn. Iš kuopos buvo 9 delegatai. Bus įdomu.

Detroito Moterų Pažangos Klubo susirinkimas įvyks tuojau po LDS susirinkimo spalio-October 12 d. Visos moterys yra kviečiamos dalyvauti ir pradėti žieminį sezoną.

Stefanija

RAŠO IŠ VAKARŲ VOKIETIJOS

Užsieniečiai

Vokietija savo istorijoje vis turėjo konfliktų su kitų tautybių žmonėmis, kurie norėjo joje apsigyventi.

Vokietija nėra imigrantų kraštas, bet vistiek bangomis atsikraustydavo vienos ar kitos tautybes žmonės. Tai galima lengvai atspėti iš pavardžių.

Praeitame dešimtmetyje, kada suklestėjo Vak. Vokietijos industrija, pritrūko darbo jėgos. Tada Vokietijos "Arbeitsamt" įsteigė Turkijoje, Graikijoje, Jugoslavijoje ir kituose kraštuose savo įstaigas ir pradėjo verbuoti jaunas ir stiprias darbininkus ir darbininkes, daug ko pažadėdami. Kapitalistams iparasta maniera—hire ir fire—buvo manoma, kad po kiek laiko, kai industrijai tie žmonės nebus reikalingi arba bus sunaudoti, bus galima tuos žmones vėl gražinti į savas tėvynes. Į tai atsižvelgiant, buvo biurokratų paruošti darbo ir gyvenimo leidimai.

Vak. Vokietijos konjunktūrai sulėtėjus ir didėjant bedarbių skaičiui, atsirado nemalonūs konfliktai. Atsirado jau kai kurių per anksti palaidoti naciai. Nemalonai jautėsi užsieniečiams ir vokiečių dar iš nacių laikų likusi neapykanta. Kai kurie Arbeitsamto duoti pažadai nebegaliojo. Užsieniečių darbininkų laisvės buvo suvaržytos. Biurokratiniais triukais kai kurie su policijos pagalba buvo gražinami į savas tėvynes, kur juos laukė dar didesnis nedarbas. Be to kai kurie potvarkiai užsieniečiams yra labai nepalankūs. Pvz., jaunas turkas atostogų metu apsigyvena ir atsiveža Vokietijon savo jauną žmoną. Žmonai Vak. Vokietijoje draudžiama 3 metus dirbti, o jeigu ją slaptai dirbant sučiuptų, tai jauna porėlė prarastų gyvenimo leidimą.

Vokiečių Komunistų Partija (DKP) tą problemą jau seniai matė ir savo programoje užsieniečiams darbininkams reikalauja tų pačių teisių, kaip ir vokiečiams. Nereikia pamiršti, kad užsieniečiai darbininkai sudaro 10% visų Vokietijoje dirbančiųjų, ir nuo to priklauso ir mūsų asmeninė gerovė. Štai kai kurie reikalavimai iš DKP programos, kurie civilizuotame krašte būtų savaime suprantami:

- * darbo leidimas neturi būti surištas su viena firma,
- * darbo ir gyvenimo vietovę Vak. Vokietijoje turi turėti teisę pasirinkti kiekvienas darbininkas pagal savus norus,
- * panaikinti diskriminacijas šeimų sujungimui.

Ypač užsieniečiams sunki problema—vaikų auklėjimas. Nors užsieniečiai yra vieni iš geriausių mokytojų mokėtojai, bet mokyklose jų vaikams sudaromos sąlygos socialiniam kritimui. Maža kam tenka baigti pagrindines mokyklas, o apie amato išsimokymą visai nereikia kalbėti. Apie aukštesnį mokslą nereikia nė sapnuoti. Taip vokiečiai savo fabrikams užsiaugina pigią darbo jėgą.

Užsieniečius darbininkus integruoti vokiečių visuomenėje, tai yra dalis gražių šnekų visuose Vokietijos valdančiose partijose, bet praktikoje nieko konkrečiau nedaroma. Atvirkščiai: yra žmonių ir laikraštinių, kurie tą vokišką neapykantą užsieniečiams net skatina.

Paskutiniu laiku Vokietijoje padaugėjo dar kitos rūšies užsieniečių—pabėgėlių: iš Turkijos, Pakistano, Indijos, Bangla Desh, Sri Lanka ir t. t.

Savu laiku Vak. Vokietijoje buvo įrašyta politinio azylio teisė konstitucijoje. Tai buvo vienas iš šaltojo karo ginklių prieš komunistines šalis. Mat kiekvienam iš Rytų kraštų atvykusiam buvo duodama teisė čia apsigyventi. Paskutiniu laiku ši konstitucinė teisė buvo šiek tiek primiršta, nes iš rytų mažai kas ir atvykdavo. Paskutinis, kuris vokiškiems laikraščiams darbuotojams davė daug darbo, tai buvo mūsų tautietis Cesiūnas.

Dabar tų laikraščiai ir kai kurie—ypač krikščioniški—politikeriai privedė, kad azylio teisė yra smarkiai suvaržyta. Ekstremistai jau mėto bombas į tų azylantų apgyventus lagerius. Bet tikriausia mūsų dešiniuosius daugiausia pykina, kad žmonės atvyksta iš tokių kapitalistinių kraštų kaip Pakistano, kur Carterio patarėjas Bžežinskis šaukia į karą, o ne bėgti nuo komunistų . . .

Romas Šileris

ISPŪDŽIAI IŠ EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

Maskvoje sutiko naujas gražus aerouostas. Po trumpo poilsio aplankėme "Zvaigždžių" miestelį, kur mus supažindino kaip ruošiasi kosmonautai, ką jie valgo kosmose skridimo metu.

Aplankėme olimpinį kaimelį, žavėjomės meškiuku, gerai sutvarkyta aplinka, švara.

Į Vilnių atskridom penktadienį rugpjūčio 15 d. Mus sutiko su gėlėmis. Apsigyvenom "Gintaro" viešbutyje ir pradėjom kelionę po Lietuvos miestus, įvairias istorines vietas. Vilniuje aplankėme senąjį Universitetą, gražiai atremontuotas jo patalpas, sutvarkytus kiemus. Didelį išpūdį paliko mokslo muziejus, kur surinkta visi mokslo pasiekimai Vilniaus universitete per 400 metų, nuo jo išikūrimo. Aplankėme Petro ir Povilo bažnyčią, Trakus, Kauną, Rumšiškų muziejų, Druskininkus. Trakai ir jo piliis primena Lietuvos senovę, Rumšiškų muziejus senąjį Lietuvos kaimą ir mano vaikystę. Kaune aplankėme Čiurlionio muziejų ir kitas istorines vietas. Apie Kauną gražiai papasakojo Dosinienė Margarita. Visa mūsų grupė nuoširdžiai jai dėkingi. Druskininkai—vienas žymiausių kirortų ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Tarybų Sąjungoje. Vieta labai graži: Nemuno krantai apaugę miškais, puikiai įrengtos poilsinės, sanatorijos.

Nors aš aplankiau Lietuvą aštuntą kartą, tačiau kiekvienas apsilankymas mane stebina naujais laimėjimais: miestai gražėja, vis geriau sutvarkyti namai ir gatvės. Kaime mažai kur bematysi senų namų, žmonės geriau apsirengę. Čia visko ir neišpasakosi—reikia pačiam pamatyti.

Visos kelionės metu mumis rūpinosi mūsų vadovas klebonas Balčiūnas. Savo kelione esu labai patenkintas. Tikiuosi, kad į Lietuvą nuvažiuosiu dar ne vieną kartą.

Jonas Smalenskas

Vilnis, 1980 spalio 2

MIRĖ IR PALAIDOTA MARY GRAGER-MOCKIŪTĖ

Po ilgos ir sunkios ligos rugsėjo 7 d. mirė Mary Grager-Mockiūtė, sulaukusi pusės amžiaus. Velionė gimė ir augo Čikagoje. Viso Mockų šeimoje augo 5 dukros. Mary atsižymėjo moksle. Ji sėkmingai baigė universitetą, studijavo prekybą. Ilgus metus dirbo pas pagarsėjusi advokatą ir artimai susipažino su teise.

Nežiūrint, kad ji buvo aukšto išsilavinimo, bet niekur nerodė savo žinojimo, išskyrus, kad esant reikalui patarnavo ir net padėdavo.

Velionė gražiai dirbo Roselando Aido chore. Priklausė prie Roselando Lietuvių Moterų klubo, taipgi prie Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos, ir ilgus metus ėjo fin. sekretorės pareigas. Taipgi daug dirbo LDS 72 kuopoje ir vėliau LDS 76 kp.

Gal pačs didžiausias jos nuopelnas, tai virš dešimties metų įdėtas darbas "Vilnius" administracijoje. Ji pradėjo darbą sunkiose finansinėse sąlygose. Nelengva buvo verstis. Dėka jos rūpestingumui ir mokėjimui į skaitytuos atsikreipti, dalykai klostėsi į gerąją pusę. Nežiūrint, kad ji sunkios ligos buvo varginama, per apie pusantrų metų, ji nesitraukė iš pareigų; vis tikėjosi nugalėti nelabą vėžio ligą. Tik visai nusilpusi apledo "Vilni" ir kartu Čikagą. Išvyko pas dukrą ir jos šeimą į Evansville, Ind., kur rugsėjo 7 d. užgeso jos šviesaus gyvenimo liepsnelė.

Rugsėjo 10 d. jos palaikai buvo pervežti į Čikagą ir pašarvoti P. J. Ridiko šerminėje. Skaitlingas čikagiečių būrys lankėsi į šerminis ir atsisveikino su miela Mary. Rugsėjo 11 d. dar gerai prieš 10 val. ryto prisirinko erdvi Ridiko koplyčia, paskutinį kartą patarnauti ir atsisveikinti su miela pažangiate Mary Grager. Jos karstą supo daug puikių gvyų gelių vainikų ir puokščių.

Drg. S. J. Jokubka pasakė atsisveikinimo kalbą, pabrėždamas velionės gyvenime atliktus naudingus ir svarbius darbus bei nuopelnus laikraščiu "Vilnis". Solistė Estelle

Mary Grager, buvusi "Vilnius" administratorė

Bogden padainavo keletą dainų, pianinu palydėjo muzikė Valeria Urbikas.

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narės stovėjo prie karsto garbės sargyboje. Taipgi daug dalyvavo ir Roselando Lietuvių Moterų klubo narių, kurio ji buvo ilgametė narė.

Gana skaitlingas skaičius palydovų palydėjo velionę į Lietuvių Tautines kapines, kur ji buvo palaidota šalia prieš 10 metų mirusio mylimo vyro Roberto, su kuriuo 1932 metais sukūrė šeimos židinį ir išauklėjo bei išmokslo dukrą Barbarą, kuri su savo vyru Charles Dixon ir vaikučiais Theresa, Janice ir John rūpinosi jos slaugymu ir laidotuvėmis.

Velionė prieš trejetą metų pirmą kartą aplankė T. Lietuvą ir buvo labai patenkinta.

Kapinėse kalbėjo laidotuvių direktorius Povilas J. Ridikas. Jis dukros ir kitų artimųjų vardu padėkojo visiems dalyviams už dalyvavimą laidotuvėse ir suteiktas visas paslaugas laidojant mielą Mary, ir visus pakvietė į Landmark restoraną pietums, tuo būdu padėkoti už suteiktas paslaugas.

Tokia buvo mielos visuomeninės paskutinės kelionės. Lai jai bus ramu ilsėtis užmigusiai amžinai miegu ir tiek daug iškentėjusiai nuo žiaurios ligos. Vilniėtė

SAN FRANCISCO-OAKLAND, CAL.

IŠ MŪSŲ PADANGĖS

Rugpjūčio dieną draugiškai pasigėrėjome puikia popiete, kuri įvyko patogioje vietovėje—Suomių patalpose, Berkeley, Cal. Si salė patogi San Francisco-Oaklando miesto ir apylinkės publikai. Norisi pasigirti mūsų vaišių gerumu ir stalų puošnumu su Kalifornijos margaspalvėmis gėlėmis, kurių visada parūpina draugės Ks. Karosienė ir V. Taraškienė iš savųjų darželių.

Į šios puikios dienos popietę atsilankė gražus būrys. Dalyvavo du svečiai iš pietinės Kalifornijos bei Redlands, Cal. Tai Adeliukė Zix-Zitkevičienė su savo broliu Frank Strauss.

ATŽYMĖTI GIMTADIENIAI

Kastancijos Mugianienės, Alekso Mugianis ir Frano Machulis. F. Machulis švenčia ne vien savo gimtadienį, bet su žmona Dorothy taip pat švenčia 58 metus vedybinių gyvenimo. Ta proga Frano su Dorothy mylimasis sūnus Raymond tėvų pagerbimui paaukojo šimtinę "Laisvei". Didelis aciū Raymondui. Ogi draugai A. ir K. Mugianiai savo metinių proga vaišino LLD kuopos narius puikiais pietumis. Nuo savęs ir vardu visų LLD kuopos narių nuoširdžiai dėkoju mieliems Mugianiams. Visi jubilatai gavo daug šiltų sveikinimų ir ilgiausių metų dainų. Dar norisi prisiminti, kad mūsų abi buvę šaunios LLD kuopos, t. y. San Francisco 153 kp. ir Oaklando 198 kp., susijungė į vieną kuopą ir dabar vadinasi 198 kuopa.

SERGA

Siame mūsų pobūvyje teko pasigesti Onutės Daivienės, kuri labai mėgdavo lankyti pramogas. Mielos Onutės sveikata susilpnėjo. Taip pat visada tenka pasigesti Valiutės

J. Marazienė pranešė, kad mūsų draugijos narė, nuo pat įsisteigimo Ona Remeikienė-Miller pergyveno skaudų smūgį. Mirė jos vienturtis sūnus Vytautas. Ji atsiklausė, ar neatsirastų iš narių, kurios galėtų nuvykti į Pittsburgh, Pa., padėti jai pergyventi tą nesėkmę bei reikalus sutvarkyti. Deja, kol kas, tokios draugės nesurasta.

Atžymėta šių narių gimtadieniai: Veros Kasparienės, Estelle Chapas, M. Gabriėnės, J. Urmonienės. Joms palinkėta ilgo, sveiko ir darbigo amžiaus ir sudainuota Ilgiausių metų.

Sekantis susirinkimas įvyks spalio 21 d. "Vilnius" salėje 12 val. dieną.

Po susirinkimo buvo draugiškas pasivaišinimas.

Beje, visos pasižadėjo būti "Vilnius" salėje, spalio 5 d., kur bus atžymėta svarbi T. Lietuvos sukaktis. Sekr. J. M-nė

o o o

TAURAGIŠKIAI TURĖS MARIAS

Kasdien vis galingiau aidai technikos gausmas Tyrelių miško proskynoje netoli Balskų kaimo. Rajono melioratoriai čia montuoja gelžbetonio vamzdynus ir kitas konstrukcijas, ekskavatorininkai ir buldozerininkai gilina didžiulę daubą.

Pastačius šešiolikos metrų užtvanką, į ją bus nukreipti Jūros upės vandenys, ir tauragiškiai turės savo marias, kurių plotas sieks maždaug tris šimtus hektarų.

Sutkienės, kuri randasi slaugymo namuose. O, va, džiugu buvo matyti šios mielos popietės sueigoje buvusią veiklią chicagietę ir sirgusią drg. Antaniną Staškienę su savosioms malonioms dukroms Frances ir Eleanora. Antanina Staškienė yra geroje nuotaikoje ir esanti laiminga turinti puikias ir mielas dukras, kurios globoja ir padeda mielai motinai. Nuoširdžiausiai linkime minėtom mielom draugėm greit sutvirtėt ir pilnai pasveikti.

Ši mūsų popietė buvo sėkminga ir jauki. Nuoširdus ir didelis padėkos žodis už skanių užkandžių paruošimą ir patarnavimą—Violetai Taraškieni, Ksaverai Karosienei, Raymond Machulis ir Juozui Karosui.

DĖL ANTANO BIMBOS NELAIMĖS

Mielasis drauge, Jūsų nelemta ir baisi nelaimė sukrėtė šimtus Jūsų draugų, "Laisvės" skaitytojų ir kitus geros valios žmones. Nuoširdžiausi linkėjimai, kad Jūsų stipri valia greit nugalėtų ligą ir greitai grįžtumėte į Jūsų mielos "Laisvės" darbą. M. B-tė

Iš roselandiečių susirinkimo

Rugsėjo 8 d. įvyko Roselando Lietuvių Moterų klubo narių susirinkimas. Narių atsilankė vidutiniškai. Susirinkimą atidarė ir tvarką vedė klubo pirmininkė P. Valentienė. Kadangi mūsų darbščioji sekretorė serga ir buvo vos tik sugrįžusi iš ligoninės, tai negalėjo dalyvauti susirinkime. Jos pareigoms atlikti buvo išrinkta Birutė Rasinskienė. Vienos minutės tylo pagerbtas mirusios narės Mary Grager atminimas.

Valdyba raportavo, kad atlikusi visus darbus, kurie jai buvo paskirti. Vaisėms narės sudėjo \$20.00.

Po plataus pasitarimo ir kai kurių draugių pasitraukimo iš biznio komisijos, numatytas spalio mėnesį parengimas laikinai atšauktas. Kada bus išrinkta nauja komisija ir ar ji bus, tai pranešime spaudoje. Gaila, bet šį kartą numatyta žaidimų popietė neįvyks.

Sekantis klubo narių susirinkimas bus spalio 6 d. Anielės salėje, 4500 So. Talman Ave. Pradžia 12:30 v. p. p. Prašau visas nares atsilankyti į susirinkimą. Reikia tikėtis, kad iki jo, jau bus pilnai susveikusi mūsų sekretorė Julija Urmonienė. To linkiu iš tikros širdies. Atžymėti J. Urmonienės, Estelle Chapas, A. Čekavičienės gimtadieniai. Joms palinkėta ilgo ir sveiko amžiaus ir sudainuota Ilgiausių metų. B. R.

RŪPESTINGAS DRAUGAS

Nuo pat laikraščio įsikūrimo drg. Jonas ir Ona Shatkai, Peoria, Ill., yra jo skaitytojai ir rėmėjai. Nežiūrint, kad jau sulaukė senyvo amžiaus, bet savo atžalynui talkininkaujant jie dažnai paremia laikraštį. Šiomis dienomis gavome nuo jų laišką ir jame \$52. Jie skirstomi taip: \$20 "Vilniai" parama ir \$10 už prenumeratą, likusieji \$22 skiriami "Laisvei" \$12 už prenumeratą ir \$10 paramos, kurios prašė "Laisvės" adm.

Nuoširdus dėkui drg. Shatkus ir linkime geros sveikatos. Vilniėtė

9

CICERO ŽINIOS

NACIŲ ŽAIDIMAS

30 rugpjūčio Čikagos naciai iš Marquette Parko turėjo 3 val. p. pietų Berwyne turėti susirinkimą. Susirinkimas neįvyko. Iš anksto Cicero-Berwyn laikraštis žmones išpėjo verčiau kur nors išvažiuoti arba namie sėdėti, bet neiti nacių prakalbų klausyti.

Naciai nenuleido rankų. Jie vis tiek planuoja savo prakalbas ne tik Cicero-Berwyn, bet ir kituose miestuose.

o o o

Estelle Vincent Bogden, 852 N. Karlov, Chicago, Ill., pardavė savo namus ir dabar apsigyveno Brighton Park, Chicago.

Patricia Juodvalkis, 5127 W. 30th St., pasiskundė, kad iš jos buvo kažkas pavogė \$100. Policija pareiškė, kad jie turi įtariamą kaltininką.

Rugsėjo 12-21 Helen Beadal dalyvavo Albuquerque, New Mexico, National Association of Retired Federal Employees suvažiavime. Po suvažiavimo numatyta 10 dienų autobusų ekskursija po Missouri, New Mexico, Colorado, Kansas ir Arkansas.

John Feiza

Vilnis, 1990 spalio 2

Iš kulturiečių susirinkimo

Rugsėjo 16 d. buvo Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas. Diena pasitaikė lietinga, kas pakenkė narių atsilankymui, bet vis tik jų nemažai dalyvavo.

Drg. Pirmininkė U. Juodaitienė atidarė susirinkimą ir pranešė, kad yra mirusi mūsų ilgametė narė ir buvusi fin. sekretorė Mary Grager. Ji paprašė nares atsistoti ir minute tylos pagerbti mirusios narės Mary Grager atminimą.

Valdyba davė platų savo veiklos raportą, pažymėdama, kad atliko visus darbus, kurie jai buvo paskirti.

"Vilnius" vajuos komisijos narė J. Marazienė pranešė, kad darbas eina nespėjamai. Gavusi naują skaitytoją, dėka Mary Nikas, kuri užrašė "Vilni" savo gimnainiui Lietuvoje. Ji kreipėsi į nares prašydamas pažadėtis tautos.

Siame susirinkime dalyvavo naujoji narė Antanina Mickus, kuri pirmiau dėl darbo sąlygų negalėdavo dalyvauti. Narės sveikino ją ir arčiau susipažino.

Pranešta, kad buvo ligoninėje J. Urmonienė, bet jau sveiksta namuose.

NEPAMIRŠO PAREMTI LAIKRAŠTĮ

Detroitietė Albina Jacobsen prisuntė mokesį už laikraštį ir prisuntė \$15 paramos. Nuoširdus dėkui už parodytą rūpestingumą ir supratimą, kad šiandien laikraštis be skaitytojų paramos negalėtų išsiversti.

Taipgi drg. U. Kulik, iš Tillson, N. Y. prisuntė prenumeratos mokesį ir \$8 paramos.

Tik visų skaitytojų parama sudaro galimybes ir toliau išleisti laikraštį. Dėkui visiems. V-tė

Pakeisti parašai

Praeitoje "Vilnius" laidoje įvyko nemaloni klaida. Po išreikštos užuojautos drg. A. Bimbai vietoje parašo LLD 45-tos kuopos valdyba ir nariai, St. Petersburg, Fla. Padėti Sun City, Cal. mirusio Kazimero Verbicko (Werbick) draugų pavardės išreiškimui velionio šeimai užuojautos.

Šiame numeryje tą klaidą atitaisome ir atsiprašome už nemalonią klaidą. R.

Pasišnekėsime apie Lietuvos laimėjimus per 40 metų

Amerikos pažangių lietuvių jaunose dienose puoselėtos viltys išsipildė—Lietuvos darbo liaudis išėjo laimėtoja: pasirinko socialistinį kelią ir eina juo jau 40 metų.

Kokius laimėjimus per tuos 40 metų pasiekė, pasišnekėsime spalio 5 d., 12 val. dienos, "Vilnius" salėje.

Pagrindiniu kalbėtoju yra pakviestas iš Vašingtono TSRS ambasados pirmasis sekretorius konsulas Edmundas Juškys. Taipgi tarsime žodį tie, kurie lankėmės pokari- nėje Lietuvoje ir matėm, kaip ten žmonės gyvena dabar. Po pasivaišini- mo prie vaišių stalo, skambiosios mūsų "Lakštutės" duos dainų pro- gramą.

Dalyvausime šiame Tarybų Lie- tuvos 40-mečio minėjime pademon- struoti meilę savo senajai Tėvynei ir pasisemti daugiau žinių apie Jos ekonomikos, kultūros ir mokslo lai- mėjimus. Rengimo komitetas

Edm. Juškys
Konsulas, TSRS Ambasados
Pirmasis sekretorius

ISPŪDŽIAI IŠ KELIONĖS IR LDS SEIMO

Pranas ir Aldona Olsonai, paste- bėję spaudoje, kad mudvi su dukra Frances Jordan esame išrinktos delegatėmis atstovauti LDS 53 kuopai, pakvietė mus keliauti kartu į LDS 24 seimą, kuris vyko rugpjū- čio 15-16 dienomis Arrow Park, Monroe, N. Y. Jų kvietimą sutiko- me su malonumu, rugpjūčio 13 d. rytą sėdome į jų automašiną ir pradėjome ilgoką, bet malonią ke- lionę. Pranas atsargus ir puikus vairuotojas, tai neteko baimintis.

Pas visus keliautojus buvo puiki nuotaika, daug malonių ir rimtų pokalbių. Taipgi buvo malonu pasi- žvalgyti pro atvirą automašinos langą, kaip vasaros gamta pasipuo- šusi gėlėmis, pievomis ir žaliuojan- čiais medžiais. Ypatingai gražūs vaizdai Indianos ir Ohio valstijose. Bet Pensylvanijos valstijoje jau sutikome kitus vaizdus. Čia aukšti kalnai, ant kurių viršūnių medžiai žaliuoja. Du Bois, Pa., suradome patogų motelį ir čia apsinakvojo- me. Sekančios dienos rytą tęsėme kelionę.

Vidurdienį pasiekėme Central Valley, N. Y. psistojome Harrison Travel Lodge. Čia radome LDS prezidentą Servit Gugą su žmona Ruth. Jie mus pasitiko maloniai. Vyrai tuojuo sunešė lagaminus. Kambariai buvo erdvūs, turėjo po dvi švariai paklotas lovas, televizori- us, oro vėsintuvus ir kitus pato- gumus, lauke maudymosi baseiną. Trumpai suglaudus, retai pasitaiko toki puikiai ir patogiai paruošti kambariai keleiviams. Buvo tikra poilsiui vieta.

Pranas ir Aldona Olson pakvietė mus pasivažinėti ir pasidairyti po Monroe miestelį ir jo apylinkę. Visur gražu, kalnuose nameliai, taipgi nemažai ežerėlių liūliuoja. Labai puiki ir patogi vieta atosto- goms ir geram poilsiui. Vieni čia tik vasaroja, o kiti pastoviai gyvena vasarą ir žiemą, ypač išėję į pensiją.

Sugrižę radome atvykusius Vollie ir Roy Jankel ir jų anūkę Kristiną Tervydaite, Julij ir Mary Urbikus. Taigi atvyko ir daugiau delegatų.

Penktadienio rytą Ruth Bell vai- ravo savo automašiną ir palydėjo delegatus į Arrow Park, kur vyko LDS 24 seimas. Parkas apie 500 akrų žemės, o aplink 50 akrų 10

ežeras. Pasirodo, čia vasarą ir žiemą netruksta atostogautojų. Sa- lė buvo puikiai išpuosta ir tarsi kvieste kvietė grožėtis tuo išpuoši- mu.

Ruth Bell pasveikino delegatus ir pristatė LDS prezidentą Servit Gugą. Pastarasis atidarė pirmą seimo sesiją ir paprašė Aldonos De Vetasco sudainuoti Amerikos him- ną. Ji kvietė ir delegatus kartu dainuoti.

Centro sekretorė paskaitė dele- gatų vardus, kurie buvo iš anksto centrui prisiūsti.

Seimo pirmininku išrinktas John Rigely, o jo pagalbininku Clem Straus; sekretorė Ruth Gugas. Taipgi išrinkti įvairūs komitetai. Viso dalyvavo 33 delegatai ir 8 centro komiteto nariai. Delegatų sąstata buvo du jaunuoliai, čikagie- tė Kristina Tarvydaite ir Walter Bell iš N. Y. Daugelis delegatų kalbėjo ir visi išreiškė norą, kad LDS ilgai gyvuotų ir augtų nariais.

Laikė pietų pertraukos delegatai turėjo progos paragauti skoningai rusų paruoštų barščių.

Vakare buvo suruoštas piknikas, kur vyko ne tik pasilinksminimas, bet ir pasivašininimas. Visi dalyviai grožėjosi puikia vietos aplinka.

Šeštadienį pirmoje sesijoje buvo raportai, taipgi pasiūlymai, kur tu- rėtų įvykti 1982 metais LDS 25-tas seimas. Vienbalsiai delegatai pasi- sakė sekantį seimą laikyti Čikago- je.

Pasibaigus sesijoms, P. ir A. Olsonai pakvietė mane su dukra ir Isabelle Peters į West Point akade- mija, kur mokinami karininkai ir t. t. . . Vieta įdomi, prie Hudson River. Mokykla įsteigta 1778 m. Ten nuvykęs matai, kaip mūsų jaunimas ruošiamas karui. Ten rodomi įvairūs kino filmai. Laikas bėga, rodos neužtektų savaitės pasidairymui ir tai dar neviską pamatytum.

Šeštadienio vakare nuo 6:30 pra- sidėjo banketas į kurį atvyko 100 svečių.

Banketui pirmininkavo Ruth Bell. Pristatė LDS prezidentą Ser- vit Gugą kalbėti. Jis paaiškino, kad gauta iš Tarybų Lietuvos labai puiki dovana, kurią pridavė Elena Jaškevičiūtė ir Anna Yakštis. Kal- bėjo Sigitas Krivickas, Eva Miza- rienė, Helen Janulytė ir eilė kitų.

Taipgi buvo šauni dainų programa. Dainavo Amelia Young, Elena Bra- zauskas, Victor Becker, Aldona DeVetsco, duete Nellie Ventienė su Inga Krivickaitė. Prie pianino sė- dėjo ir akompanavo Aldona Ander- son. Vietinis Aido choras dainavo vadovystėje Mildred Stensler. Visi programos dalyviai tikrai žaviai atliko savo partijas.

Pasibaigus programai, prasidėjo šokiai. Taipgi atėjo laikas atsisvei- kinti. Esu labai patenkinta, kad mudvi su dukra galėjome dalyvauti LDS Seime. Ypatingai esame dė- kingos drg. Olsonams už puikią transportaciją. Jie sekančią dieną pasuko Bostono link aplankyti Bos- ton, Mass., gyvenančią Prano ma- mytę.

Ruth Bell mus nuvežė į autobusu stotį, ir mes nuvykome pas Praną ir Alice Lukus, kurie gyvena Ho- ward Beach, N. Y. Pasisvečiavo me pas juos keletą dienų, nes buvome vieni kitų išsilgę. Laikas greitai prabėgo. Jie mus visur išvežiojo ir aprodė pačias puikiausias vietas. Vėliau mus nuvežė į Kennedy aerodromą ir išlydėjo į Čikagą. Pasakysiu, kad nelengva buvo skir- tis, bet žinant, kad ir Čikagoje mus laukia mielas žentas, o dukros vyras Eddis Jordan, pradėjome galvoti apie namus. Bevažiudamos, prisiminėme, kaip 1930 me- tais Čikagoje kovojome prieš SLA reakcinę vadovybę ir kaip suorga- nizavome LDS. Jautėmės paten- kintos savo darbu.

Beje, dar prisiminiau: Seime su- žinojome, kad Servit ir Ruth Gugai atžymi savo 44 metų vedybinio gyvenimo sukaktį. Jiems palinkėta ilgiausių metų ir daug saulėtų dienų šeimos židinyje.

Šio seimo ir jame įgautų išpuo- žių mudvi su dukra ilgai nepamir- šime. Taipgi dirbsime, gauti naujų ir jaunų narių.

Marcella Vasiliauskienė

Nuoširdūs linkėjimai

Gerbiami "Vilnius" puoselėtojai: Prisiunčiu \$20, iš jų \$10 už prenumeratą, o likę \$10 bus laik- raščio fondui. Nors aš jau nepajė- giu skaityti, bet noriu, kad laikra- stis dar ilgai eitų ir neštų teisingas ir svarbias žinias savo skaityto- jams.

Juozas Kriaučiūnas
Eau Claire, Mich.

NELAIMIŲ APGAUBTOS NEPAMIRŠTA PAREMTI "VILNIŲ"

Gavome laiškutį nuo drg. Helen M. Pine iš Columbus, Ohio ir jame \$100. Pinigai skiriami "Vilniai" ap- mokėti už velionio Walterio Žuko žmonos, motinos ir sesutės padėką, o likusi dalis tai velionio vardu parama laikraščiu.

Toliau laiške rašo, kad velionio žmona Milda Igoninėjė, o motina Helen Žukienė slaugymo namuose, pati Helen M. Pine susilaužiusi dešinę ranką. Už tai tekę nusitęsti su padėka.

Yra sakoma: viena bėda ne bėda, bet dvi trys tai ir žmogų suėda. Panašiai atsitiko Žukų šeimoje. Labai apgailėstaujame netekus brangaus šeimos nario, menininko Walterio Žuko. Gaila jo žmonos ir motinos bei sesutės, kurios tiek daug turi pergyventi.

Linkime išvermės ir atgauti jė- gas. Taipgi esame dėkingi už stam- bią dovaną laikraščiu "Vilnis".

Vilnietė

(YEAR 1980)
STATEMENT OF OWNERSHIP, MAN- AGEMENT AND CIRCULATION (ACT OF AUGUST 12, 1970, SECTION 3685 TITLE 39, UNITED STATES CODE)
"VILNIS" published bi-weekly, on Thursday except before a holiday at Chicago, Ill. for Oct. 2, 1980.

6. The names and addresses of the publisher, editor and managing editor are:

Publisher WORKERS PUBLISHING ASSOCIATION, INC., 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 are:

Editor STANLEY JOKUBKA, 3116 S. Lituania Ave., Chicago, Ill. 60608.

Managing Editor (None)

7. The owner is WORKERS PUB- LISHING ASSOCIATION, INC.

Estelle Bogden, President, 852 N. Karlov Chicago, Ill. 60651.

Frank Vaitku, Vice President, 2910 West 54th St., Chicago, Ill. 60632.

Julia Marazas, Secretary, 3524 S. Lowe Ave., Chicago, Ill. 60609.

Millie Kancere, Treasurer, 7819 S. Rutherford, Burbank, Ill. 60459.

8. The known bondholders, mort- gages, and other security holders own- ing or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are (None)

9. Paragraph 7 and 8 include, in cases where the stockholder or security hold- ers appears upon the books of the com- pany as trustees or in any other fiduci- ary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statement in two para- graphs show the affiant's full knowl- edge and belief as to the circumstances and conditions under which stockhold- ers and security holders, who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner.

9. Purpose, function and nonprofit status of this organization has not changed during preceding 12 months.

10. The average number of copies printed of each issue during the preced- ing 12 months of this publication was 1,081. The number of copies printed of single issue nearest to filing date 990.

The average number of copies of each issue sold during preceding 12 months of this publication thru dealers, street vendors and counter sales was 40, mail subscriptions 900, making a total paid circulation 940, and single issue nearest to filing date sold by deal- ers, street vendors, and counter sales was 30 mail subscription was 900, making a total paid circulation of 930.

The average number of copies of each issue of this publication distributed free to advertisers during the 12 months preceding the date shown above was 50 and the single issue nearest to filing date 9, average numbers of copies dis- tributed to news agents but not sold (None) and single issue nearest to fil- ing date (None).

The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed through the mails or other- wise, to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was 1,081.

For single issue nearest to filing date was 989.

The average number of copies of each issue during preceding 12 months of this publication used for the office, left over, unaccounted, spoiled after print- ing was 91 and for single issue near- est to filing date 50.

The total average number of copies for distribution and office use, left over, unaccounted, spoiled after print- ing for the preceding 12 months of this publication equals net press run of 1,081 and the total number of copies for single issue nearest to filing date equals net press run of 989.

Nellie De Schaff
Business Manager

Vilnis, 1980 spalio 2

Du metai be Juozo Pavilionio

Juozas Pavilionis

Po skaudžios ir ilgos paralyžiaus ligos 1978 metais spalio 1 d. sustojo plakusi Juozo Pavilionio jautrioji širdis. Nors jau jo nėra mūsų tarpe dveji metai, bet jo gyvenime atlikti gražūs darbai ir pavyzdingas sugyvenimas ne tik šeimoje, bet ir su draugais, pasiliko visų jį pažinusių neužmirštas.

Juozas buvo sunkaus darbo darbininkas, bet jis surasdavo laiko ir organizaciniam darbui. Jis visur dalyvavo su savo mylima žmona Bessie, ir ne tik skaitė pažangią spaudą, bet gražiai pinigiskai paremdavo. Jau sirgdamas ir niekur iš namų negalėdamas išeiti, nepamiršdavo paremt pažangaus judėji-

mo, ypatingai pažangios spaudos bei tų organizacijų, kurioms jis priklausė ir sveikas būdamas rėmė. Jis labai mėgo dainą, tad jei negalėjo pats jau dainuoti, tai visada pinigiskai paremdavo Rose-lando Aido chorą.

Suminėti velionio Juozo Pavilionio nuopelnus pažangos labai į viena rašinėli neįmanoma. Tik pasakysiu, kad jis gyvendamas atliko tikrą susipratusio darbininko pareigą. Užtarnauta pagarba lai jį lydi amžinai.

J. Urmonienė

MIRĖ LIETUVIAI

Rugsėjo 3 d. mirė Ona Morta Norkienė-Stabaitytė, sulaukusi 97 m. a. Gimė Lietuvoje, Šiaulių rajone, Papilės apylinkėje, Purvių kaime. Šioje šalyje išgyveno 60 metų.

Rugsėjo 4 d. mirė Walter B. Petkus, sulaukęs 89 m. a. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno 69 metus.

Rugsėjo 5 d. mirė Bronė Marcinkienė, sulaukusi pusės amžiaus. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugsėjo 5 d. mirė Vanda Virkau-Sirjatiavičiūtė, sulaukusi 75 m. a. Gimė Lietuvoje, Šiaulių rajone, Pasušvio dvare. Į šią šalį atvyko po antrojo pasaulinio karo.

Rugsėjo 5 d. mirė Marija Rėklaitienė, sulaukusi 65 m. a. Gimė Lietuvoje, Kaune. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugsėjo 6 d. mirė Adelė M. Lekis-Abromaitytė. Gimusi Cika-

Rugsėjo 7 s. mirė Balyz Baranauskas, sulaukęs 74 m. a. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugsėjo 7 d. mirė Aloyzas Baronas sulaukęs 62 m. a. Gimė Lietuvoje, Biržų rajone, Vabalninko mieste. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugsėjo 9 d. mirė Frances Juškevišienė-Hartmann, sulaukusi 59 m. a. Gimė Vokietijoje. Šioje šalyje išgyveno 25 metus.

Rugsėjo 11 d. mirė Antanas Bužas, sulaukęs 85 m. a. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno daug metų.

Rugsėjo 14 d. mirė Reinius Gudaitis, sulaukęs 58 m. a. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno 30 metų.

Rugsėjo 14 d. mirė Bessie Vinskienė-Linkis, sulaukusi senatvės. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno 70 metų.

LLD 19 kuopos narių žiniai

Mieli LLD 19 kuopos nariai, prašau visus atsilankyti į kuopos narių susirinkimą, kuris įvyks spalio (October) 11 d., 1 val. po pietų, "Vilnius" salėje. Būkite tiek malonūs ir rūpestingi, atsilankykite į šį susirinkimą, o ypatingai tie, kurie dar esate skolingi duokles. Atsilankykite ir pasimokėkite.

Turime eilę ir šiaip svarbių klausimų, ypatingai turėtume pasitarti, ką veiksime rudens ir žiemos sezono, taipgi apamai LLD labui.

Pasitikiu, kad suprasite svarbą ir paskirtu laiku atsilankysite į susirinkimą.

Pirm. K. Yurgon

Rugsėjo 15 d. mirė Morta Kupšienė, sulaukusi 92 m. a. Gimė Lietuvoje, Tauragės rajone. Šioje šalyje išgyveno 69 metus.

Linkime Antanui Bimbai nugalėti visas nesėkmes

Giliai apgailestavome, sužinoję apie drg. Antano Bimbos nelaimę. Žinome, kad ne pirmą kartą Tau, mielas Drauge, tenka įveikti nesėkmes. Linkime sveikatos ir valios nugalėti ligą ir grįžti prie taip svarbaus ir atsakingo redaktoriaus darbo. Mums visiems Tavo darbas nepavalduojamai svarbus.

LLD 45-tos kuopos valdyba ir nariai
St. Petersburg, Fla.

LIŪDNOS MIRTIES DVI METINĖS

Juozo Pavilionio

Liūdnai praslinko du metai nuo tuo skaudaus įvykio, kuomet mano mylimo vyro ir sūnaus tėvo, **Juozo Pavilionio**, sustojo plakusi jautrioji širdis. Jis iš mūsų atsiskyrė visiems laikams 1978 metais spalio 1 d.

Nors jau bus du metai, kaip mes negirdime jo malonių žodžių ir rūpestingų nurodymų būti naudingiems ne tik sau, bet ir visai žmonijai; kaip reikia gerbti kitą, kad būtum pats pagerbtas.

Mes žinome, kad jokios dejonės mums jo iš šalto kapo negražins, bet atėjus mirties metinėms norime garsiau sudejuoti ir pasiguosti jo ir mūsų draugams, kad mes liūdime jo netekę ir kad jo gražus gyvenimas ir kilni meilė mums ir visai darbo klasei yra nepamirštama, o jo kilnus atminimas bus gyvas iki mūsų krūtinėse širdys plaks. Lankysime jo kapą Lietuvių Tautinėse kapinėse ir puošime gyvomis gėlėmis.

Lai Tau mūsų brangusis būna amžina ramybė!

Liūdinti žmona **BESSIE**
sūnus **ALBERTAS**
ir marti **ELENA**

DETROIT, MICH.

Mirus

Joseph Lipsky

Reiškiame gilią ir nuoširdžią užuojautą velionio sesutei, Alexandrai Sharkienei, sunui Antanui Lipsky ir visiems giminiams ir draugams. Žinokite, kad ir mes liūdime netekę gero draugo.

F. ir S. Nakas	A. Daskus	M. Harrison
A. Rogers	A. Cox	M. ir P. Stunskas
A. Paulauskas	A. Suvedis	C. ir A. Gareis
P. ir A. Budrikas	V. Kirvela	V. Daubar
S. Kunsaitis	S. ir R. Gugas	H. Umaras
I. ir V. Soroka	P. Stakvilienė	P. Lopenis
A. Dockus	A. Kairaitis	A. Mikulkėnas
B. Gilbert	A. Blomgren	A. Elrod
J. Morkūnas	A. Waitkunas	A. ir E. Rye
L. Reaume	F. Clark	J. ir S. Smith
A. Tamol	B. Klimas	A. Daukus
T. Masis	S. Masis	T. Umaras
A. ir J. Ratkus	P. Jočionis	J. ir D. Lopen
F. Ulinskis	E. Ulinskienė	W. ir L. Gugas

MIRUS

Mary Grager

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukrai Barbara Dixon, jos vyrui Charles, anūkams Theresa, Janice ir John, sesutėms Frances Gray, Ann Mockus, Rose Kolus, jų šeimoms, ir visiems kitiems giminiams bei idėjos draugams-ėms. Žinokite, kad ir mes kartu liūdime, netekę ištikimos draugės.

Anna Benzin

Mary Mihasonok	Stanley J. Jokubka
A. Bacevich	A. Pauliukas
Lucille Matuz	Ant. Vaitkus
Estelle Bogden	Frank Vaitkus
Eva Sankus	A. Powell
V. and D. Yotka	V. Powell
Millie Kancere	A. Chapas
Valeria Urbikas	S. Chapas
P. Malinauskas	K. Sisevich
Helen Pajūnas	J. Sisevich
V. Samuolis	Pauline Valenta
Anna Jokubka	Albina Kodis

MIRUS

Mary Grager

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukrai Barbara Dixon, jos vyrui Charles, anūkams Theresa, Janice ir John, sesutėms Frances Gray, Ann Mockus, Rose Kolus, jų šeimoms, ir visiems kitiems giminiams bei idėjos draugams-ėms. Žinokite, kad ir mes kartu liūdime, netekę ištikimos draugės.

Julia Urmon	Anna Jacobs
Bessie Pavilionis	William Chizas
K. Danyla	Antanina Butkis
Helen Bordner	John Feiza
Robert Bordner	B. Smalelis
Helen Trusk	Charles Yurgon
Aldona Zekas	Matt Bagdonas
Jessie Vesely	Rose Morkunas
Frank Vesely	John Copin
Antoinette Gerdus	Adele Copin
Marcella Wassel	K. Kurpeikis
Frances Jordan	Anna Šileikis
Martha Plauska	Anthony Litvinas
Ruth Cogler	Joe Budris
Ursula Juodaitis	J. ir M. Marazai
Agatha Mikolaitis	Albertina Jakienė

**Graziai ir pavyzdiniai
pasitikti LDS 24
seimo delegatai**

Rugsėjo 14 d. LDS 2-ji apskritis "Vilnius" salėje suruošė renginį išklausti LDS 24-to seimo delegatų raportams. Puota šauniai pavyko. Pirmiausia buvo patiekti skoningi pietūs. Papietavus apskr. komiteto narė J. Marazienė pasveikino delegatus ir padėjo puotos ruošimo šeiminkėms bei dalies maisto padovanojusiems: O. Jokubauskienei, M. Marquardt, Izabelle Peters, Eva Sankus, J. Marazienei, Estelle Bogden; Helen Pajūnienei ir Jonui Feizai už talką. Pakvietė delegatus pasakyti gautus išpūdžius bei seimo tarimus. Pirmiausia kalbėjo Frances Jordan. Ji gražiai ir nuodugnai atpasakojo veik visą seimo eigą ir kelionės išpūdžius. Jautėms tarsi ir mes patys drauge būtume dalyvavę tame šauniame sąjudyje.

Kalbėjo delegatė drg. Marcella Vasiliauskienė. Ji taipgi pažymėjo, kad seimas buvęs labai pasėkmingas ir pas visus matėsi puikus ūpas. Be to, ji ragino padirbėti naujų narių įrašymui ir aplamai LDS labui. Buvo pristatytas drg. S. J. Jokubka. Jis nuosekliai pažymėjo LDS veiklą ir priminė, kad prieš 50 metų LDS gimė skersai gatvę nuo "Vilnius" t. y. Lietuvių auditorijoje, kuomet SLA reakcinis elementas nesiskaitė su nariais, dėl to kurie atsilo ir suorganizavo LDS. Jis taipgi visus pakvietė atsilankyti į spalio 5 d. rengiamą keturiasdešimt metų Tarybų Lietuvos paminėjimą.

Pristatyta savo išpūdžius pasakoti LDS seimo delegate nuo LDS 112 kp. apskrities komiteto sekr. Izabelle Peters. Ji labai vykusiai išreiškė savo mintis ir delegatai apgailėstavo, kad LDS 50 jubiliejinis žurnalas dar nebuvo paruoštas ir negalėjo jo atvežti į Čikagą, kaip pažadėjo. Be to, ji pranešė, kad būsimas 25 seimas nutarta turėti Čikagoje. Tad jau mes dabar turime pradėti rengtis.

Apgailėstauta, kad dalis delegatų neatsilankė, nes matomai jie pasuko į Monarch kuopos pikniką. Gaila!

Dalyvė

**P. VALENTA GRĮŽO
IŠ LIGONINĖS**

Buvo rašyta, kad drg. Povilas Valenta pergyveno širdies smūgį ir jam teko ilgesnį laiką pabūti ligoninėje. Ligoninėje teko pergyventi operaciją, kuri buvo sėkminga ir jis jau rugsėjo 4 d. grįžo iš ligoninės.

Ligonis sėkmingai sveiksta. Lintėtina visiško pasveikimo ir daugiau nesirgti.

Julia M.

MIRĖ VYTAUTAS REMEIKIS

Rugsėjo 10 d. telefonu iš Pittsburgh, Pa., Onutė Remeikienė-Miller pranešė, kad tą rytą nuo širdies smūgio mirė jos vienturtis mylimas sūnus Vytautas-Victor Remeikis, sulaukęs 65 m. a. Velionis prieš keletą mėnesių išėjo į pensiją, išdirbęs Heinz bendrovėje 35 metus. Pirmiau dirbo Čikagoje, bet vėliau buvo bendrovės išsiųstas į Pittsburgh, Pa., kur ir dirbo iki pensijos.

Prieš kelias savaites su Vytautu kalbėjau. Jis sakė, kad ruošiasi padaryti motinai surprizą. Girdi, ji labai išsilgusi čekigiečių ir norinti juos aplankyti, tai jis dar prieš šalčius, atveš ją lėktuvu, o Čikagoje pavažinės pas draugus su samdyta auto mažina. Deja, netikėta ir nelaukta mirtis pastoj tam keliui, ir jis ne tik neatvežė motinos į Čikagą, bet pats iškeliaivo amžinam poilsui, palikdamas motiną didžiuliame širdies skausme ir be nuolat reikalingos pagalbos.

Gaila jauno ir pažangaus žmogaus Vytauto, taipgi gaila jo mamytės, kuri liko be artimo globos. Ji viena veik negali vaikščioti, o jos regėjimas taip nusilpo, kad negali skaityti. Ji kreipiasi į "Vilnius" kolektyvą pagalbos, bet iš taip toli nelengva jei padėti. Būtų gražu, kad vietiniai pažangūs lietuviai ištiestų jai pagalbos ranką iki reikalingo pagerės.

Jos adresas: Mrs. Anna Miller, 1002 Vermont Ave., Pittsburgh, Pa. 15234. Telefonas 412-563-0916. Rašyti laiškus nepatartina, nes ji pati negali skaityti, geriausia paskambinkite, o vietiniai aplankykite.

Reiškiu gilią ir nuoširdžią užuojautą Onutei. Mes visi esame sujaudinti dėl jos nelaimės ir kartu liūdime. Vieno prašome: išvermės ir ramintis, o Vytautui lai būna amžina ramybė. J. M-nė - Vilnietė

MIRĖ LDS NARIAI

Nuo liepos 21 d. iki rugpjūčio 25 d., 1980 m. gavome pranešimus, kad mirė sekami LDS nariai:

Ella Vinikaitis, 71 m., 34 kp., Shenandoah, Pa.

Alex Yanovice, 71 m., 98 kp., Washington, Pa.

Marion Batvinskienė, 88 m., 147 kp., Ambridge, Pa.

John Valtas, 94 m., 11 kp., Rochester, N. Y.

Juozas Stanys, 92 m., 48 kp., Baltimore, Md.

Martha Ampusaitis, 84 m., 50 kp., Brooklyn, N. Y.

Robert Mountcastle, 60 m., 134 kp., Cudahy, Wis.

Anthony L. Lubon, 69 m., 142 kp., Pittsburgh, Pa.

Beatrice Simon, 90 m., 8 kp., Newark, N. J.

MIRUS

Mary Grager

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukrai Barbara Dixon, jos vyrui Charles, anūkams Theresa, Janice ir John, sesutėms Frances Gray, Ann Mockus, Rose Kolus, jų šeimoms ir visiems kitiems giminiams bei idėjos draugams-ėms. Žinokite, kad ir mes kartu liūdime, netekę ištikimos draugės.

NELLIE DE SCHAAF
LOUIS DE SCHAAF

MIRĖ

Margaret B. Matthews

[DETROIT, MICH.]

Šių metų rugpjūčio 22 d. mirė Margaret B. Matthews, sulaukusi 69 metų amžiaus. Velionė buvo ilgametė laikraščio "Vilnis" skaitytoja ir rėmėja. Priklausė prie Detroito Lietuvių klubo ir L. Moterų klubo. Ilgus metus sirgo širdimi ir mirė gavusi skaudų širdies smūgį.

Velionė pirmiau gyveno Pensilvanijos valstijoje.

Liūdi JENNYLEE MATTHEWS
Dearborn Heights, Mich.

MIRUS

Mary Grager

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukrai Barbara Dixon, jos vyrui Charles, anūkams Theresa, Janice ir John, sesutėms Frances Gray, Ann Mockus, Rose Kolus ir jų šeimoms, taipgi kilnios idėjos draugams ir draugėms. Žinokite, kad ir mes kartu liūdime netekusios mielos draugijos narės.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ
KULTŪROS DRAUGIJA, VALDYBA ir NARĖS

SUN CITY, CAL.

Mirus

Kazimierui Verbickui [Werbick]

Reiškiame nuoširdžią užuojautą žmonai Medai, sūnui Eugene, marčiai Jo Anne, trims anūkams bei žmonos sesutei Ievai Batauskas ir visiems artimiesiems, gyvenantiems JAV ir Tarybų Lietuvoje.

I. Gustienė
J. Montano ir duktė
E. Batauskas
J. ir A. Bernot
F. ir F. Sakal
P. Matelienė
A. Zikšienė

P. ir H. Žilinskai
V. ir M. Railai
J. ir B. Kiveriai
P. ir K. Žilinskai
W. ir J. Dorinai
B. Gelgota
K. ir P. Urmežiai

Mirus

Mary Grager

Mirė rugsėjo 7 d., sulaukusi pusės amžiaus. Gimė ir visą laiką gyveno Čikago, Ill.

Paliko giliame nuliūdime dukterį Barbarą Dixon, žentą Charles, 3 anūkus: Theresa, Janice ir John, tris sesutes: Frances Gray, Sun City, Az., Ann Mockus, Los Angeles, Cal., Rose Kolus, Los Angeles, Cal., ir daug kitų giminių.

Buvo pašarvota P. J. Ridiko koplyčioje. Palaidota rugsėjo 11 d. Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Liūdi duktė, šeima ir kiti giminės

**NUOŠIRDI PADEKA UŽ
SUTEIKTAS PASLAUGAS LAIDOJANT**

Walter Žukas

[ST. Petersburg, FLA.]

Gyvenime nėra skaudesnio įvykio, kaip mirtis mylimo vyro, sūnaus, brolio ar artimo giminaičio. Mes tai pergyvenome, kai birželio 8 d., negailestinga mirtis pačiame gyvenime gražume išplėšė mūsų mylimąjį Walter Žuką. Nežiūrint, kaip skaudėjo širdys, bet mirusį turėjome plaidoti, ir buvo reikalinga plačios visuomenės paslaugos. Turime pasakyti, kad mes jų daug susilaukėme.

Kiekvienam atskirai neįmanome padėkoti asmeniškai, tai teiktės priimti mūsų nuoširdžią padėką per mūsų ir velionio didžiai gerbtą laikraštį "Vilnius". Pirmiausiai dėkojame visiems, kurie jam sergant jį aplankėte ir suraminote.

Dėkojame už dalyvavimą šermenyse ir laidotuvsė, už prisustus gėlių vainikus ir puokštes, už išreiktą užuojautą laiškais ir per spaudą. Karsto nešėjams, laidotuvių apeigų tvarkytojams ir už kalbą.

Vienu žodžiu visiems, o visiems bile prisidėjusiems prie tinkamo palaidojimo mūsų mylimojo vyro, sūnaus ir brolio. Jūsų paslaugas nepamiršime iki mūsų krūtinėse širdys plaks.

Nuliūdę: žmona MILDŽA ŽUKIENĖ
motina HELEN ŽUKIENĖ
sesuo HELEN PINE
ir kiti giminės